

TRIBUNAL CONSTITUCIONAL

PRINCIPAT D'ANDORRA

MEMÒRIA 2020

Edita

Tribunal Constitucional del Principat d'Andorra

Imprimeix

Impremta Solber

Dipòsit legal

AND.602-1997

TAULA DE CONTINGUT

● Presentació

I • L'activitat jurisdiccional del Tribunal Constitucional

A. L'activitat jurisdiccional

B. L'anàlisi estadística de l'activitat del Tribunal

C. Les activitats institucionals del Tribunal

1. Les activitats a Andorra
2. Les activitats internacionals

D. Els magistrats constitucionals, la Presidència i la resta dels serveis del Tribunal

E. El pressupost del Tribunal

F. Aprovació de la memòria

II • Cròniques de la jurisprudència del Tribunal Constitucional

A. L'accés al recurs d'empara: una controvertida reforma processal
Marc Carrillo

• **B. La bonne administration de la justice et les garanties constitutionnelles du procès**
Jordane Arlettaz

III • Presentació del Tribunal Suprem de Luxemburg

Jean-Claude Wiwinius President, Francis Delaporte Vicepresident
i Fatima Chaouche, *Référendaire*

PRESENTACIÓ

Una memòria és un text en què s'exposen certs fets destinats a ser recordats. Normalment consisteix en una relació dels actes, dels treballs i de les altres activitats realitzats per un organisme o entitat en un període de temps determinat. D'alguna manera suposa retre comptes del desplegament de la vida corporativa davant dels destinataris o dels beneficiaris de la seva existència. És un instrument dialogal i, per consegüent, a més d'aspectes materials que tal vegada poden resultar una mica freds, acostuma a incorporar elements de caire més personal i vital.

No és d'estranyar, doncs, que l'article 24 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional disposi que *“Correspon al Ple del Tribunal decidir administrativament i governativament sobre: (...) e) El contingut de la memòria anual dirigida al Consell General sobre la situació de la justícia constitucional a Andorra”*, ni que l'article 27 de la mateixa Llei precisi que *“Correspon al president: (...) g) Elaborar la memòria anual del Tribunal per a la posterior aprovació pel Ple”*.

Aquesta memòria pretén, doncs, reflectir la situació de la justícia constitucional a Andorra. I en aquest sentit s'adreça al Consell General que representa el Poble Andorrà (article 50 de la Constitució). La memòria, però, és, a l'ensem, un instrument privilegiat per donar a conèixer aquesta situació a tots els països amb els quals Andorra es relaciona i, d'una manera especial, als òrgans de naturalesa similar de cadascun d'ells i a totes les persones i entitats que integren les comunitats jurídiques respectives.

Per aquesta raó, la memòria incorpora al seu contingut essencial aquesta presentació que es tradueix als idiomes espanyol, francès i anglès, de manera que constitueixi un estímul i una guia, a mode d'índex, per aprofundir en el coneixement i en l'estudi de la realitat de la justícia constitucional andorrana, expressada en el cos del document en català com a llengua oficial de l'Estat andorrà (article 2.1 de la Constitució).

La memòria s'estructura en tres apartats: el primer apartat, com és habitual, presenta l'activitat jurisdiccional del Tribunal Constitucional, el segon, comprèn seguidament uns estudis doctrinals sobre la jurisprudència del Tribunal Constitucional; i, el tercer, recull la presentació d'un Tribunal Constitucional, en aquest cas el de Luxemburg.

I. L'activitat jurisdiccional del Tribunal Constitucional

Tot i la situació sanitària causada per la COVID-19 que va comportar l'adopció de diverses mesures urgents excepcionals per intentar reduir la taxa de reproducció de la pandèmia, entre les quals la suspensió, en determinats casos, dels terminis judicials, el Tribunal Constitucional va celebrar 4 sessions no presencials (el 26 de març, l'11 de maig, el 26 de maig, i, el 9 de juny). A més de les dues primeres reunions de l'any, a partir del mes de juliol el Tribunal Constitucional s'ha pogut anar reunint normalment a la seu del Tribunal.

A. Anàlisi general

L'activitat principal del Tribunal Constitucional continua centrant-se en el coneixement i en la resolució dels recursos d'empara, singularment els que fan referència al dret a la jurisdicció, que la Constitució i la llei reconeixen al justiciable una vegada esgotada la via jurisdiccional ordinària, per reclamar en instància constitucional la protecció dels drets fonamentals que haguessin pogut ser vulnerats.

L'any 2020 es van enregistrar 87 recursos d'empara (l'any 2019 se n'havien enregistrat 93). Aquesta lleugera disminució, que trenca una línia continua d'increment, es deu, sens dubte, a la pandèmia provocada per la COVID-19 que ha afectat també de manera greu a la societat andorrana. Convé destacar que a 31 de desembre del 2020 restaven per resoldre 14 recursos d'empara.

Durant aquest any, el Tribunal Constitucional ha resolt 98 recursos d'empara (25 entrats l'any 2019, els quals van restar pendents de resolució aquell any i la resta entrats l'any 2020).

Es van declarar 54 inadmissions a tràmit. Això representa un 55,10% dels recursos resolts.

Dels 44 restants admesos a tràmit es va atorgar l'empara constitucional (íntegrament o parcialment) en 16 ocasions (2019-68-RE, 2019-70-RE, 2019-77-RE, 2019-81-RE, 2019-84-RE, 2019-86-RE, 2019-87-RE, 2019-88-RE, 2019-90-RE, 2019-92-RE, 2020-7-RE, 2020-19-RE, 2020-34-RE, 2020-48-RE, 2020-60-RE i 2020-61-RE), en 22 es va desestimar l'empara (2019-67-RE, 2019-72-RE, 2019-75-RE, 2019-79-RE, 2019-80-RE, 2019-91-RE, 2020-1-RE, 2020-2 i 3-RE, 2020-10-RE, 2020-13-RE, 2020-14-RE, 2020-18 i 35-RE, 2020-21-RE, 2020-29-RE, 2020-32 i 33-RE, 2020-37-RE,

2020-45-RE, 2020-46-RE i 2020-54-RE), i es van acceptar 5 desistiments (2020-23-RE, 2020-36-RE, 2020-41-RE, 2020-42-RE i 2020-62-RE, destacant que dues d'aquestes causes havien estat admeses a tràmit).

Així mateix, 8 recursos d'empara es van admetre a tràmit a finals del 2020, els quals han estat resolts en el fons a principis del 2021.

Per tant i en definitiva, restaven pendents de resolució 14 recursos d'empara, els 8 que s'acaben d'esmentar, quedant pendent l'examen d'admissibilitat dels 6 restants, que també es va efectuar a principis del 2021.

Pel que fa al recurs de súplica, el Tribunal Constitucional en va examinar 21, els quals van ser tots desestimats.

Durant aquest any no s'ha plantejat cap dels altres assumptes, el coneixement dels quals l'article 98 de la Constitució atribueix al Tribunal Constitucional, és a dir, ni processos d'inconstitucionalitat, ni requeriments de dictamen previ d'inconstitucionalitat, ni conflictes de competència entre els òrgans constitucionals.

B. Anàlisi relativa als drets constitucionals invocats

El dret que els recurrents invoquen de manera més freqüent és el dret a la jurisdicció de l'article 10 de la Constitució. Aquest dret és al·legat bé de manera exclusiva, bé de manera concurrent amb alguns dels altres drets esmentats en el mateix precepte, amb independència que siguin considerats drets autònoms o manifestacions o vessants del dret a la jurisdicció. Així succeeix amb el d'obtenir una decisió fonamentada en Dret, a un procés degut substanciat per un tribunal imparcial predeterminat per la llei, a la defensa i a l'assistència tècnica d'un lletrat, a un judici de durada raonable, a la presumpció d'innocència, a ésser informat de l'acusació, a no confesar-se culpable, a no declarar en contra d'ell mateix i, en els processos penals, al recurs. També s'insereixen en el dret a la jurisdicció els reconeguts específicament a l'article 6 de la Convenció per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals.

No obstant això, cal destacar que els drets a la intimitat, a l'honor i a la pròpia imatge, a ser protegit per les lleis contra les intromissions il·legítimes en la seva vida privada i familiar (article 14 de la Constitució) i a la inviolabilitat del domicili i al secret de les comunicacions (article 15 de la Constitució) s'al·leguen cada vegada amb major freqüència.

- **Sobre els principis establerts a l'article 3.2 de la Constitució**

Els recurrents en empara invoquen ocasionalment la vulneració d'alguns principis establerts en aquest article, en particular els principis de legalitat, de jerarquia, de seguretat jurídica i d'interdicció de tota arbitrarietat. Tanmateix, aquest Tribunal ha declarat en diverses resolucions que aquesta disposició no consagra “*un dret*” com a tal, sinó que es tracta d'un “*principi*” hermenèutic d'interpretació dels drets reconeguts a la Constitució.

Vegeu per exemple, les causes 2020-52-RE, 2020-68-RE i 2020-74-RE, en què el Tribunal assenta la seva jurisprudència en relació amb aquest punt.

- **Sobre el dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució**

S'han presentat 10 recursos d'empara en relació amb la vulneració d'aquest dret (la causa 2020-71 i 73-RE ha estat resolta a principis del 2021). No obstant això, cal destacar que un mateix recurrent va presentar tres recursos d'empara sobre la vulneració del seu dret a la llibertat, dels quals va desistir abans que el Tribunal n'estudiés la seva admissibilitat (causes 2020-36-RE, 2020-41-RE i 2020-42-RE).

El Tribunal Constitucional va declarar la inadmissió a tràmit de les causes 2020-39-RE i 2020-44-RE; i, pel que fa a les causes admeses a tràmit, va desestimar les vulneracions al·legades en les causes 2019-75-RE, 2020-10-RE i 2020-21-RE.

- **Sobre el dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució**

Cal destacar que la gran majoria de recursos d'empara -com ja s'ha dit al·leguen la vulneració d'aquest dret en ell mateix o en alguns dels seus vessants, especialment els d'obtenir una decisió fonamentada en Dret, d'un procés degut, de la defensa i d'un judici de durada raonable.

Pel que fa als drets que s'acaben d'esmentar, si bé, com es dirà més endavant, en un gran nombre de causes allò que es pretén és una revisió de darrera instància o de naturalesa cassacional, i, per tant, les inadmissions a tràmit corresponen a aquest fet, convé destacar, no obstant això, que el Tribunal Constitucional ha atorgat l'empara per aquest motiu en les causes

2019-81-RE -vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret-, 2019-88-RE -vulneració del dret a accedir a la justícia-, 2019-90-RE -vulneració del dret a la defensa-, i, 2020-48-RE -vulneració dels drets a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret.

- **Sobre els drets a la intimitat i a ser protegit contra les intromissions il·legítimes en la vida privada i familiar, article 14 de la Constitució**

Només s'han presentat 4 recursos d'empara al·legant aquesta vulneració, les causes 2020-6-RE, 2020-24-RE i 2020-51-RE, en el marc d'un procediment penal, en què s'al·legava alhora la vulneració del dret a la jurisdicció en diversos dels seus vessants; i, la causa 2020-40-RE, presentada en el marc d'un procediment urgent i preferent. En tots els casos, el Tribunal Constitucional va acordar la seva inadmissió a tràmit, si bé en el darrer cas, convé precisar que no va entrar a examinar el fons de la vulneració per causa d'una qüestió processal.

C. Elements de reflexió en relació amb diverses qüestions jurídiques

a. La qüestió de les dilacions indegudes

En aquesta matèria la doctrina del Tribunal Constitucional s'alinea amb la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans, i estableix quins són els paràmetres que s'han de prendre en consideració per poder concloure si la durada d'un judici és o no és raonable.

La concreció de la durada “*raonable*”, com a concepte jurídic indeterminat, exigeix valorar la complexitat processal, el temps transcorregut, l'actitud processal de les parts i l'activitat dels tribunals en cada cas concret que es planteja davant el Tribunal Constitucional, però tenint igualment en compte les singularitats que pot presentar la situació particular en què es troben els Estats petits.

El Tribunal ha hagut de resoldre 8 causes referides a la vulneració d'aquest dret, que van ser enregistrades l'any 2019, 8 causes més resoltes l'any 2020, quedant pendents de resolució 4 causes per a principis del 2021.

De les 16 causes resoltes durant l'any 2020, objecte de l'anàlisi d'aquesta memòria, 3 d'aquestes causes van ser inadmeses a tràmit (2019-85-RE, 2020-5-RE i 2020-31-RE), la part recurrent de la causa 2020-23-RE va presentar el desistiment quan la causa estava vista per sentència, i en les 12 causes restants es va atorgar l'empara per la vulneració del dret a una durada raonable (causes 2019-68-RE, 2019-70-RE, 2019-77-RE, 2019-84-RE, 2019-86-RE, 2019-87-RE, 2019-92-RE, 2020-7-RE, 2020-19-RE, 2020-34-RE, 2020-60-RE i 2020-61-RE).

En aquesta matèria, el Tribunal Constitucional crida l'atenció sobre el fet que, també respecte als anomenats petits Estats, la durada raonable és exigible si bé en aquest cas s'ha de ponderar degudament, tenint en compte la limitació dels recursos materials i personals que li són inherents.

b. El contingut constitucional

Cal destacar, com ja s'ha fet en memòries anteriors, que amb les modificacions processals del recurs d'empara introduïdes d'ençà la Constitució, s'ha produït un increment desmesurat del nombre d'aquests recursos. En moltes -excessives- ocasions es pretén convertir la jurisdicció constitucional en una darrera instància o en una instància cassacional, utilitzant la via d'una suposada infracció del dret a la jurisdicció -previst a l'article 10 de la Constitució- en algun dels seus vessants. Per aquest motiu, molts d'aquests recursos són inadmesos a tràmit. I ho són, aplicant l'article 37.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional que així ho preveu en el cas de "*falta manifesta de contingut constitucional de la infracció denunciada*".

II. Les activitats institucionals del Tribunal Constitucional

La situació sanitària causada per la COVID-19 va determinar que a partir del mes de març pràcticament no es produïssin activitats institucionals de caràcter internacional o intern.

A. Les activitats internacionals

- Amb anterioritat a aquella data, el 31 de gener del 2020, el vicepresident, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, va representar el Tribunal Constitucional a la cerimònia d'obertura oficial de l'any judicial del Tribunal Europeu dels Drets Humans que va tenir lloc al Palau dels Drets Humans d'Estrasburg. Amb

aquest motiu va tenir l'oportunitat de mantenir un ample canvi d'impressions amb altres magistrats de Tribunals Constitucionals europeus i amb el magistrat d'aquell Tribunal designat per Andorra, Sr. Pere Pastor Vilanova.

- Els dies 24 i 25 de setembre es va celebrar, en forma telemàtica, el Congrés de la Conferència Iberoamericana de Justícia Constitucional, en la qual van intervenir com a ponents, el president, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, i, el magistrat, Sr. Dominique Rousseau. Les seves intervencions poden ser consultades a la pàgina web de la *Corte Constitucional de Colombia*.
- Es va suspendre la celebració del 30è aniversari del Tribunal Constitucional d'Hongria que havia de tenir lloc de l'1 al 3 d'abril, així com la celebració de la XVIII Conferència de Tribunals Constitucionals Europeus que havia de tenir lloc a Praga del 26 al 29 de maig, sobre "*Drets Humans i Llibertats Fonamentals: relacions entre catàlegs internacionals, supranacionals i nacionals al segle XXI*", que va requerir, no obstant això, l'elaboració de les respostes al qüestionari que havia de servir de fonament per a la realització d'un informe general. En el moment de redactar aquesta memòria sembla que l'aniversari se celebrarà a la tardor del 2021 i la XVIII Conferència de Tribunals Constitucionals Europeus ja ha tingut efecte amb caràcter telemàtic els dies 23 i 24 de març del 2021.
- Es va haver d'ajornar igualment la reunió de constitució de la Conferència de Justícia Constitucional dels Petits Estats, organitzada per aquest Tribunal i que havia de tenir lloc el 21 d'abril al Principat d'Andorra.
- Malgrat aquesta situació, el Tribunal Constitucional ha donat visibilitat de la seva tasca, difonent per primera vegada la seva memòria del 2019, mitjançant un resum del seu contingut en espanyol, francès i anglès, mitjançant, entre d'altres, els canals de col·laboració establerts a través de les diverses agrupacions de Tribunals Constitucionals, ja sigui l'Associació de Tribunals Constitucionals francesos (ACCF), la Conferència Iberoamericana de Justícia Constitucional (CIJC) i la Comissió de Venècia.

B. Les activitats internes

També les activitats internes es van veure afectades per la situació sanitària que va donar lloc, en uns casos a la seva supressió i en d'altres a la seva notable modificació.

- **El dia de la Constitució ja no es va poder celebrar i es van anul·lar tots els actes previstos per a aquell dia**

- **Festa Nacional de França**

El 14 de juliol del 2020, únicament el president, Sr. Dominique Rousseau, va assistir a la recepció de l'Ambaixada de França celebrada amb motiu de la seva Festa Nacional.

- **Dia de Nostra Sra. de Meritxell**

El 8 de setembre del 2020, el president, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, va assistir a la Missa celebrada, amb caràcter limitat, al Santuari de N. Sra. de Meritxell, amb motiu de la Festa Nacional del Principat d'Andorra.

- **Festa Nacional d'Espanya**

Aquest any, per les raons exposades de naturalesa sanitària no es va celebrar la tradicional recepció de l'Ambaixada d'Espanya amb motiu de la seva Festa Nacional.

- **Obertura de l'any judicial**

Igualment l'acte d'obertura de l'any judicial es va celebrar internament, el 20 de novembre del 2020, sense la presència d'autoritats.

- **Recepció de Nadal de S. E. el Copríncep Episcopal,
Mons. Joan-Enric Vives Sicília**

El 18 de desembre del 2020, el president, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, va assistir a la recepció oferta per S. E. el Copríncep Episcopal, al Palau Episcopal de la Seu d'Urgell, que es va celebrar amb una notable limitació d'assistents.

- **Sessió Tradicional de Sant Tomàs**

El 21 de desembre del 2020, el president, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, va assistir a la Sessió Tradicional de Sant Tomàs, sense que posteriorment tingués lloc cap acte social complementari.

III. De la composició del Tribunal Constitucional i de la seva administració

A. Composició del Tribunal Constitucional

El 10 de desembre del 2019, l'Excm. Sr. Emmanuel Macron, Copríncep d'Andorra, va designar el Sr. Jean-Yves Caullet com a nou magistrat del Tribunal Constitucional, el qual va prendre possessió de les seves funcions el 21 de gener del 2020.

El 7 de setembre del 2020, el Sr. Dominique Rousseau va finalitzar el seu mandat de president i, d'acord amb les disposicions de la Constitució, el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, següent en el torn rotatori, va esdevenir president, i, el Sr. Jean-Yves Caullet, vicepresident.

B. Administració del Tribunal

Actualment els serveis del Tribunal es componen de tres persones: la Sra. Meritxell Tomàs Baldrich, secretària general, la Sra. Rosa M. Ruiz Guerrero, oficial lletrada, i la Sra. Encarna Pérez Alguacil, cap dels serveis administratius.

Conjuntament i cada una en el seu àmbit competencial, duen la gestió administrativa i financera del Tribunal, contribuint a l'elaboració i al seguiment del pressupost i de la seva execució. Preparen la memòria i efectuen totes les tasques pròpies d'una Secretaria General.

Tenen especial cura de les relacions institucionals en l'àmbit intern i en el camp internacional.

També i, mitjançant un gran coneixement de la jurisprudència constitucional, aporten una assistència lloable a l'elaboració de les decisions.

C. Pressupost del Tribunal i aprovació d'aquesta memòria

En el decurs d'aquest any, el Ple del Tribunal ha analitzat i aprovat la liquidació de comptes presentada per la Secretaria General en relació amb el pressupost del Tribunal de l'any 2019, i ha aprovat el projecte de pressupost elaborat per a l'any 2021.

El Ple del Tribunal va aprovar aquesta memòria pel Tribunal en la seva sessió del 19 d'abril del 2021.

Per acabar, reiterem allò expressat a l'inici. El Tribunal Constitucional d'Andorra, com acredita aquesta memòria, contribueix a consolidar el Principat d'Andorra com a un Estat de Dret, en el qual es reconeixen i tutel·len els drets fonamentals, vol col·laborar al foment de la cultura jurídica constitucional i proclama la seva voluntat de mantenir-se fidel al servei del Poble Andorrà.

Abril del 2021

Josep-D. Guàrdia Canela
President del Tribunal Constitucional

I
L'ACTIVITAT JURISDICCIONAL
DEL TRIBUNAL CONSTITUCIONAL

A. L'ACTIVITAT JURISDICCIONAL

En el decurs de l'any 2020, el Tribunal Constitucional ha enregistrat 87 causes.

Ha resultat, d'acord amb els procediments establerts en la Constitució i regulats per la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, 4 recursos d'empara admesos a tràmit l'any anterior i que estaven pendents de sentència i 98 recursos d'empara constitucional. D'aquestes causes considerades conjuntament, 54 van ser inadmeses a tràmit i 44 van ser admeses a tràmit.

També s'han resolt 21 recursos de súplica, 1 demanda de recusació d'un magistrat constitucional, 1 demanda de suspensió del recurs, 2 demandes de desistiment d'un recurs d'empara admès a tràmit i 3 demandes de desistiment d'un recurs d'empara.

Així mateix, actualment, es troben pendents de resolució 14 recursos d'empara. Convé destacar que 8 d'ells ja han estat admesos a tràmit i que, per tant, la seva resolució en el fons recaurà durant el 2021.

Causa 2019-60-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Xavier Riestra González de Ubieta, contra l'aute del 24 de març del 2019, dictat per la Batllia de Guàrdia, contra els autes del 29 de març del 2019 i del 21 de maig del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, i, contra l'aute del 23 de juliol del 2019, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció en els seus vessants “*dels drets a obtenir una decisió fonamentada, a un procés degut, a la llibertat, a la intimitat, a la pròpia imatge i contra la integritat moral del detingut, i a la prohibició d'arbitrarietat, reconeguts a l'article 3.2, 8.2, 9.1 i 9.2, i 10 de la Constitució*”. El recurs va ser interposat el 2 de setembre del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional l'11 de novembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 19 de novembre del 2019, la part recurrent va presentar –en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional– un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit. El recurs va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional, el 21 de gener del 2020.

Causa 2019-63-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Helmut Hartung, contra l'aute del 28 de gener del 2019, dictat per la Secció d'Instrucció 1 de la Batllia, i, contra l'aute del 22 de juliol del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 12 de setembre del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de desembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 19 de desembre del 2019, la part recurrent va presentar –en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit. El recurs va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional, el 21 de gener del 2020.

Causa 2019-67-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de les societats EXECO, SAU i CORI, SAU, contra l'aute del 23 de setembre del 2019, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut substanciat per un tribunal imparcial predeterminat per la llei, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 10 d'octubre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional l'11 de novembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 17 de febrer del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-68-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del client núm. 1.289 de la causa VALORA, SA, per la inactivitat de la Batllia en l'admissió o inadmissió de les proves proposades per aquesta part en contestació a la providència del 26 de juny del 2017, que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés degut de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat l'11 d'octubre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional l'11 de novembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 21 de gener del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-69-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Societat Anònima d'Equipament Turístic-Esportiu de la Parròquia d'Encamp (SAETDE), contra la sentència del 26 de setembre del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per la vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a l'accés a la justícia i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 18 d'octubre del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 30 de gener del 2020, la part recurrent va presentar –en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit. El recurs va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional, el 19 de maig del 2020.

Causa 2019-70-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Juan Marco Masson Blanch, per la inactivitat de la Batllia en la causa anomenada "*Landstreet*" que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés degut de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 22 d'octubre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de desembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 17 de febrer del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-72-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Nadine Grau Marfany, contra la sentència del 3 d'abril del 2018, dictada per la Secció Contenciós-Administratiu 1 de la Batllia, contra la providència del 5 de desembre del 2018, contra la sentència del 27 de març del 2019, contra l'aute del 19 de juliol del 2019 i contra l'aute del 26 de setembre del mateix

any, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en diversos dels seus vessants. El recurs va ser interposat el 29 d'octubre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 13 de juliol del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-74-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Magdalena Esteve Estefanell, contra la sentència del 18 d'octubre del 2019, dictada pel Ple del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i dels principis de la proporcionalitat de les penes i de la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat l'11 de novembre del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 31 de gener del 2020, la part recurrent va presentar –en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit. El recurs va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional, el 17 de febrer del 2020.

Causa 2019-75-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. José García López, contra l'aute del 30 d'octubre del 2019, dictat per la Batllia de Guàrdia (Penal) en el marc del procediment d'*habeas corpus*, i contra l'aute del 4 de novembre del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts en apel·lació, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9.1 de la Constitució. El recurs va ser interposat l'11 de novembre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de desembre del 2019. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 17 de febrer del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-76-RE

Recurs d'empара interposat per la representació processal del Sr. Jesús Escudero Benítez, contra la sentència del 18 d'octubre del 2019, dictada pel Ple del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a l'accés a la jurisdicció, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 12 de novembre del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 31 de gener del 2020, la part recurrent va presentar –en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit. El recurs va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional, el 17 de febrer del 2020.

Causa 2019-77-RE

Recurs d'empара interposat per la representació processal dels Srs. Higiní i Ramon Cierco Noguer, contra la sentència del 17 d'octubre del 2019, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a la defensa i a un judici de durada raonable, així com dels principis de legalitat, de contradicció i d'igualtat d'armes, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 13 de novembre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 19 de maig del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava parcialment l'empара sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-78-RE

Recurs d'empара interposat per la representació processal de la societat Patrimonial Cal Joan, Cal Notari, SL, contra la sentència del 24 d'octubre del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i dels principis de no retroactivitat i de seguretat jurídica, establerts a l'article 3.2 de la mateixa norma. El recurs va ser interposat el 14 de novembre del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de febrer del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 26 de febrer del 2020, la part recurrent va presentar –en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit. El recurs va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional, el 26 de maig del 2020.

Causa 2019-79-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Comú d'Andorra la Vella, contra la sentència del 24 d'octubre del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 18 de novembre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 19 de maig del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-80-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Concepció Heras Colell, contra la sentència del 31 d'octubre del 2019, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a l'accés a la justícia, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 20 de novembre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 19 de maig del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-81-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Osiel Gómez Alemán, contra la sentència del 31 d'octubre del 2019, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 20 de novembre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute

del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 13 de juliol del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empare sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-82-RE

Recurs d'empare interposat per la representació processal del Sr. Joan Cejudo Peña, contra la sentència del 31 d'octubre del 2019, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, que desestima el recurs d'apel·lació d'aquesta part interposat contra la sentència de la Secció Civil del Tribunal Unipersonal de la Batllia, per una presumpta vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 22 de novembre del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2019-83-RE

Recurs d'empare interposat per la representació processal de la Sra. Gemma Espinosa López, contra l'aute del 4 de novembre del 2019, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 2 de la Batllia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut, a la defensa i a no declarar contra un mateix, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i dels drets a la intimitat i a l'honor, reconeguts a l'article 14 de la mateixa norma. El recurs va ser interposat el 29 de novembre del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2019-84-RE

Recurs d'empare interposat per la representació processal dels Srs. Luis Alejandro Capdevielle Flores i Juan Marco Masson Blanch, contra la inactivitat del Tribunal de Corts en la resolució dels seus recursos d'apel·lació en el marc de la causa 8000168/2015, que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés degut de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 3 de desembre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 19 de maig del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava parcialment l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-85-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Alexandre Rosell Feliu, contra la inactivitat de la Batllia en el marc de la causa 8000150/2015, que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 6 de desembre del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2019-86-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Montserrat Brugulat Bullich, contra la inactivitat de la Batllia i del Tribunal de Corts en el marc de la causa Diligències Prèvies 1000260/2016, que derivaria en una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 6 de desembre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 19 de maig del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava parcialment l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-87-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Matilde Cañete Sánchez, contra la inactivitat del Tribunal de Corts en el marc de la causa Recursos Art. CPP 0000047/2018, que derivaria en una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 6 de desembre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 19 de maig del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-88-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Meritxell Font Vilaginés, contra la sentència del 30 de maig del 2019 i contra l'aute del 8 d'octubre del mateix any, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 9 de desembre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 19 de maig del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-89-RE

Recurs d'empara interposat per la Sra. Isabel Camino Sarmiento Fuertes, actuant en nom i interès propi, i per les representacions processals respectives dels Srs. Joan Pau Miquel Prats, Mauricio Escribano Sánchez, Enrique Rafael Gracia Cerdà, Ignacio Cardiel Lavilla, Josep Antoni i Josep Lluís Rivero Carrizo, Xavier Mayol González, Luis Pablo Laplana Moraes, Sergi Fernández Genes, Amaya de Santiago Bullich, Esteve Garcia Garcia, Jaume Sansa Matamoros, Francesc Xavier Domingo Roige, Joana Reolid Castillo, Francisco Javier Filoso Fernandez, Francesc Martínez Bort, Santiago de Rosselló Piera, Anna Maria Bermejo Camp, Juan Cejudo Peña i Josep Elfa Farré, contra l'Acord del Consell Superior de la Justícia del 4 de desembre del 2019, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en el vessant del dret a accedir a la Justícia. El recurs va ser interposat l'11 de desembre del 2019. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de febrer del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Caullet.

Causa 2019-90-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Joan Garcia Hernández, contra els autes del 2 de juliol del 2019 i de l'11 de setembre del mateix any, dictat per la Secció Civil del Tribunal Unipersonal de la Batllia, i contra l'aute del 26 de novembre del 2019, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut, a la doble instància i a l'accés a la Justícia, reconeguts a l'article 10 de

la Constitució. El recurs va ser interposat el 13 de desembre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de febrer del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 13 de juliol del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava parcialment l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-91-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de les societats EXECO, SAU i CORI, SAU, contra la sentència del 5 de desembre del 2019, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 17 de desembre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de febrer del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 26 de maig del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-92-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Helena Navas Ustarroz, contra la inactivitat de la Batllia en el marc de l'execució de la causa civil 0014-6/2000 (0093-5/2000 acumulats), que derivaria en una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 17 de desembre del 2019. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de febrer del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 26 de maig del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2019-93-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Francesc Gómez Guijaro, contra l'aute del 17 de desembre del 2019, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de

la Constitució. El recurs va ser interposat el 23 de desembre del 2019. Va ser inadmissiu a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 21 de gener del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2020-1-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sindicat del Personal Adscrit a l'Administració de Justícia (SIPAAJ), contra la sentència del 13 de desembre del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com del principi d'igualtat, reconegut a l'article 6 de la mateixa norma. El recurs va ser interposat el 3 de gener del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de febrer del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Caullet.

El 26 de maig del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-2 i 3-RE

Recursos d'empara interposats per la representació processal de la Sra. Maria Àngels Moreno Aguirre, respectivament contra les sentències 12-2019 i 11-2019 del 5 de desembre del 2019, dictades pel Ple del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a un tribunal predeterminat per la llei, a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com del principi d'igualtat, reconegut a l'article 6 de la mateixa norma. Els recursos van ser interposats el 8 de gener del 2020. Van ser acumulats en una sola causa que va ser admesa a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de febrer del 2020. El ponent de la causa acumulada va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 4 de març del 2020, la part recurrent va presentar un escrit en què demanava al Tribunal Constitucional que valorés la conveniència de materialitzar l'abstenció del magistrat, Sr. Joan Manel Abril Campoy, en aquest procediment i que es nomenés un nou magistrat ponent de la causa d'acord amb el torn que correspongui. La sol·licitud va ser desestimada per aute del Tribunal Constitucional el 19 de maig del 2020 i es va mantenir el Sr. Joan Manel Abril Campoy com a magistrat ponent de la causa 2020-2 i 3-RE.

El 13 de juliol del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-4-RE

Recurs d'empара interposat per la representació processal dels Srs. Diogo Rafael De Pinho Tavares i Esther Rusiñol Palazón, contra la sentència del 17 de desembre del 2019, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 15 de gener del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de febrer del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2020-5-RE

Recurs d'empара interposat per la representació processal del Sr. Tomàs Pascual Casabosch, contra la inactivitat “*del Tribunal de Corts*” (*sic*) en el marc de les diligències prèvies 4000233/2019 que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés degut de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 16 de gener del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de febrer del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 27 de febrer del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 26 de maig del 2020.

Causa 2020-6-RE

Recurs d'empара interposat per la representació processal del Sr. Santiago De Rosselló Piera, contra la providència de l'11 d'octubre del 2019 i l'aute del 24 d'octubre del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, i, contra l'aute del 17 de gener del 2020, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i dels drets a la intimitat i al secret de les comunicacions, reconeguts respectivament als articles 14 i 15 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 24 de gener del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 19 de maig del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Cautlet.

El 27 de maig del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de

súplica contra l'acte d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per acte del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020.

Causa 2020-7-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Marcelo Pillado Rolland, contra l'acte del 21 de març del 2019, dictat per la Secció d'Instrucció 2 de la Batllia, i, contra l'acte del 31 de desembre del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut de durada raonable i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 27 de gener del 2020. Va ser admès a tràmit per acte del Tribunal Constitucional el 26 de maig del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 13 de juliol del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava parcialment l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-8-RE

Recurs d'empara interposat pel Sr. Josep Parramon Llavet, contra l'acte 95-2019 del 18 d'octubre del 2019 i contra els actes 2-2020 i 3-2020 ambdós del 15 de gener del 2020, dictats tots ells per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a un procés degut substanciat per un tribunal imparcial predeterminat per la llei, a la defensa, a l'assistència tècnica d'un lletrat, a la presumpció d'innocència i al recurs en matèria penal, tots ells reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 29 de gener del 2020. Va ser inadmès a tràmit per acte del Tribunal Constitucional el 19 de maig del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 16 de juny del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'acte d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per acte del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020.

Causa 2020-9-RE

Recurs d'empara interposat pel Sr. Francesc Gómez Guijarro, contra la sentència del 27 de setembre del 2019 i contra els actes del 17 de desembre del 2019 i del 16 de gener del 2020, dictats per la Sala Civil del Tribunal

Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a un procés degut “*i a la tutela judicial efectiva*”, reconeguts a l’article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 31 de gener del 2020. Va ser inadmes a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 19 de maig del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2020-10-RE

Recurs d’empara interposat per la representació processal del Sr. José Ernesto De Brandao Dias, contra l’aute del 24 de desembre del 2019, dictat per la Secció d’Instrucció Especialitzada 2 de la Batllia, i contra l’aute del 16 de gener del 2020, dictat pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l’article 9 de la Constitució, i dels drets a la jurisdicció, a la defensa, a la presumpció d’innocència, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut substanciat per un tribunal imparcial predeterminat per la llei, reconeguts a l’article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 5 de febrer del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 26 de març del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Caullet.

El 26 de maig del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l’empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-11-RE

Recurs d’empara interposat per la representació processal del Sr. Francesc Xavier Casas Blanch, contra la sentència del 30 de maig del 2018, dictada per la Secció Civil 1 de la Batllia, i, contra la sentència del 16 de gener del 2020, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l’article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 6 de febrer del 2020. Va ser inadmes a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 19 de maig del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2020-12-RE

Recurs d’empara interposat per la representació processal del Sr. Luis Pablo Laplana Moraes, contra la providència del 9 d’octubre del 2019 i l’aute del 8 de novembre del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, i, contra

l'aute del 17 de gener del 2020, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció en els seus vessants dels drets a un procés degut, a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a la defensa i a un tribunal predeterminat per la llei, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 6 de febrer del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 19 de maig del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2020-13-RE

Recurs d'empара interposat per la representació processal del Sr. Antoni Iglesias Arroyo, contra la sentència del 16 de gener del 2020, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 7 de febrer del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 16 de novembre del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava el recurs d'empара presentat per la part recurrent.

Causa 2020-14-RE

Recurs d'empара interposat per la representació processal del Sr. Giorgio Peghin Carusi, contra la sentència del 2 de juliol del 2019, dictada pel Tribunal de Batlles, i contra la sentència del 23 de juliol del 2019, l'aute del 12 de novembre del mateix any i l'aute del 16 de gener del 2020, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com del principi de cosa jutjada. El recurs va ser interposat el 10 de febrer del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Caullet.

El 12 d'octubre del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empара sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-15-RE

Recurs d'empара interposat per la representació processal del Sr. Lluís David Madeira Simoes, contra l'aute del 24 de gener del 2020, dictat per la

Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la vida i a la seva protecció, reconeguts a l'article 8 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 10 de febrer del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 17 de febrer del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2020-16-RE

Recurs d'empара interposat per la representació processal de la Sra. Esperanza Somoza Caramés, contra la sentència del 30 de juliol del 2019, dictada pel Tribunal de Corts, i contra la sentència del 24 de gener del 2020, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a la defensa i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 10 de febrer del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 19 de maig del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2020-17-RE

Recurs d'empара interposat per la representació processal del Sr. Bernard Guillaumin, contra l'aute del 5 de febrer del 2020, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, dels principis de legalitat i d'igualtat d'armes i del dret a la defensa. El recurs va ser interposat el 18 de febrer del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 26 de maig del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 4 de juny del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020.

Causa 2020-18 i 35-RE

Recurs d'empара interposat per la representació processal del Sr. Sergi Fernández Genés, contra l'aute del 3 de febrer del 2020, dictat pel Tribunal de Corts, i contra l'aute del 12 de febrer del mateix any, dictat pel Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a la defensa i a un tribunal imparcial predeterminat per la llei, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 21 de febrer del 2020.

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Sergi Fernández Genés, contra l'aute del 3 de febrer del 2020, dictat pel Tribunal de Corts, i contra l'aute del 12 de març del mateix any, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a un procés degut, a la defensa i a un tribunal imparcial predeterminat per la llei, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 20 d'abril del 2020.

Els recursos van ser acumulats en una sola causa que va ser admesa a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020. El ponent de la causa acumulada va ser el Sr. Jean-Yves Cautlet.

El 12 d'octubre del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-19-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Eduardo Bailó Nuez, contra la inactivitat de la Secció d'Instrucció Especialitzada 2 de la Batllia en el marc de la causa 8000095/2019 que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés degut de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 26 de febrer del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 26 de maig del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 13 de juliol del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-20-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Tomàs Pascual Casabosch, contra els autes del 31 d'octubre del 2019 i del 4 de desembre del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, i, contra l'aute del 10 de febrer del 2020, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció en els seus vessants dels drets a un tribunal imparcial, a la defensa i a la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 3 de març del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 26 de maig del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 4 de juny del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020.

Causa 2020-21-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Said El Boudouhi El Amraoui, contra l'aute del 6 de febrer del 2020, dictat per la Batllia de Guàrdia, i contra l'aute del 12 de febrer del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 4 de març del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 26 de març del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 26 de maig del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-22-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la societat Pompes Fúnebres Andorranes, SA, contra la sentència del 21 de novembre del 2019, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a la defensa i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 10 de març del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 26 de maig del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Caullet.

Causa 2020-23-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la societat Ribera & Venganzones Advocats, SL, contra la inactivitat de la Batllia en l'execució de la causa EX-B-0334-1/2010 que derivaria en la vulneració del dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 13 de març del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 26 de maig del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 13 de juliol del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar un aute que constatava el desistiment voluntari formulat el 3 de juliol del 2020 per la societat recurrent i arxivava el recurs d'empara 2020-23-RE.

Causa 2020-24-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Diego José Salazar Carreño, Nervis Gerardo Villalobos Cardena, Luis Mariano Rodríguez Cabello i Rosycela Diez Gil, contra l'aute del 17 de novembre del 2018, dictat per la Batllia de Guàrdia (Civil), i contra l'aute del 28 de febrer del 2020, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la intimitat, reconegut a l'article 14 de la Constitució, i dels drets a una decisió fonamentada en Dret, al procés degut, al recurs, a la defensa i a la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 16 de març del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de juny del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2020-25, 26 i 27-RE

Recursos d'empara interposats per la representació processal de la Sra. Amélie André Monique Pérez, del Sr. Josep Antoni Rivero Carrizo i del Sr. Josep Lluís Rivero Carrizo, respectivament, contra els autes del 16 de juliol del 2018, dictats pel Tribunal de Corts, i contra els autes del 28 de febrer del 2020, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut, a una resolució fonamentada en Dret, a la presumpció d'innocència i a un tribunal imparcial, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i per una presumpta vulneració de "*l'article 9.4 de la Constitució*". Els recursos van ser interposats el 17 de març del 2020.

Els tres recursos d'empara van ser acumulats en una sola causa que va ser inadmesa a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de juny del 2020. El ponent de la causa acumulada va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2020-28-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de les Sres. Meritxell i Mònica Mirabet Melines, contra l'aute del 27 de febrer del 2020, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 18 de març del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 16 de novembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Caullet.

Causa 2020-29-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Higiní i Ramon Cierco Noguer, contra l'aute del 28 de febrer del 2020, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a un jutge predeterminat per la llei, a un jutge competent en la matèria (competència objectiva o funcional), a la defensa, al recurs i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com del principi de legalitat. El recurs va ser interposat el 20 de març del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de juny del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 7 de setembre del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-30-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Montserrat Badia Morell, contra l'aute del 24 de gener del 2019, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia, contra els autes del 30 d'agost del 2019 i de l'11 de novembre del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, i, contra l'aute del 9 de març del 2020, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en el seu vessant del dret a obtenir una resolució judicial motivada i fonamentada en Dret i no arbitrària. El recurs va ser interposat el 23 de març del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de juny del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 17 de juny del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020.

Causa 2020-31-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. José Luis Rodríguez Da Cruz, contra la sentència del 28 de novembre del 2019 i contra l'aute del 27 de febrer del 2020, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció,

a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a la defensa i a un procés de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com per vulnerar el principi de contradicció. El recurs va ser interposat el 24 de març del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de juny del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2020-32 i 33-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Hugo Jacques Gilbert Lacasse, contra la sentència del 5 de març del 2020, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a un procés degut, a la defensa i a no declarar en contra d'un mateix, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la societat AD TYRES INTERNATIONAL, SLU, contra la sentència del 5 de març del 2020, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a un procés degut, a la defensa i a no declarar en contra d'un mateix, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

Els recursos van ser interposats el 25 de març del 2020. Els dos recursos van ser acumulats en una sola causa que va ser admesa a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020. El ponent de la causa acumulada va ser el Sr. Jean-Yves Caullet.

El 12 d'octubre del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per les parts recurrents.

Causa 2020-34-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Ramon Palou Godall, per la inactivitat de la Secció Especialitzada núm. 1 de la Batllia en la causa penal 8000080/2015, coneguda com a causa VALORA, que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés degut de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 8 d'abril del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 9 de juny del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 7 de setembre del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-36-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Francisco Javier Bafino Nieto Sandoval, contra l'aute d'ampliació de processament del 22 de novembre del 2019, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia, contra l'aute del 18 de desembre del 2019, dictat pel Tribunal de Corts, i, en el marc d'un eventual procediment urgent i preferent, contra l'aute del 21 de gener del 2020, dictat també pel Tribunal de Corts, i, contra l'aute del 31 de març del 2020, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució, i dels drets a la presumpció d'innocència, a la defensa, a una decisió fonamentada en Dret, a un judici de durada raonable i al procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 21 d'abril del 2020.

El 9 de juny del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar un aute que constatava el desistiment voluntari formulat el 26 de maig del 2020 pel recurrent i arxivava el recurs d'empara 2020-36-RE.

Causa 2020-37-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Lluís David Madeira Simoes, contra la sentència del 17 de març del 2020, dictada per la Batllia de Guàrdia (Penal), i contra la sentència del 15 d'abril del mateix any, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, en el marc d'un procediment urgent i preferent, per una presumpta vulneració del dret a la vida i a la seva protecció, reconegut a l'article 8.3 de la Constitució, així com per una presumpta vulneració del dret a un procés degut, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 29 d'abril del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 19 de maig del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Caullet.

El 13 de juliol del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-38-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Santiago De Rosselló Piera, contra la providència del 8 de gener del 2020 i l'aute del 24 de gener del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, i contra l'aute del 14 d'abril del 2020, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets al secret professional, a la

intimitat i al secret de les comunicacions, reconeguts, respectivament, als articles 12, 14 i 15 de la Constitució, així com per la vulneració del dret a un procés degut, reconegut a l'article 10 de la mateixa norma. El recurs va ser interposat el 5 de maig del 2020. Va ser inadmetès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2020-39-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Marc Alves Merelas, contra l'aute del 16 d'abril del 2020, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució, i dels drets a la jurisdicció i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la mateixa norma. El recurs va ser interposat el 6 de maig del 2020. Va ser inadmetès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2020-40-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Gerard Roure Ramírez, Patricia Olmo Rovira, Sergi Moreno Marín, Antoni Aguilar Ribot, Aurora Braganza Castellanos, Miquel Videll Plasencia, Richard Imbernón Ríos, Cristian Gabriel Sánchez, Sergi Marsal Aranega, Rafael Amat Escobar, Julià Sánchez Soto, Adrián Pérez Teixidó i Joan Aguilera Jiménez, contra l'aute del 7 de gener del 2020 i la sentència del 27 de gener del mateix any, dictats per la Batllia de Guàrdia (Penal), i contra la sentència del 22 d'abril del 2020, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, en el marc d'un procediment urgent i preferent, per una presumpta vulneració dels drets a la intimitat i a l'honor, reconeguts a l'article 14 de la Constitució, així com per la vulneració de diversos vessants del dret a la jurisdicció, en particular, el dret a la presumpció d'innocència, reconeguts tots ells a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 13 de maig del 2020. Va ser inadmetès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 22 de juliol del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 7 de setembre del 2020.

Causa 2020-41-RE

Recurs d'empareda interposat per la representació processal del Sr. Francisco Javier Bafino Nieto Sandoval, contra l'aute del 23 de març del 2020, dictat pel Tribunal de Corts, i, contra l'aute del 23 d'abril del mateix any, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució, i, dels drets a la jurisdicció, a un procés degut i a la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 18 de maig del 2020.

El 9 de juny del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar un aute que constatava el desistiment voluntari formulat el 26 de maig del 2020 pel recurrent i arxivava el recurs d'empareda 2020-41-RE.

Causa 2020-42-RE

Recurs d'empareda interposat per la representació processal del Sr. Francisco Javier Bafino Nieto Sandoval, contra l'aute del 28 d'abril del 2020, dictat per la Batllia de Guàrdia, i, contra l'aute del 3 de maig del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts, en el marc d'un procediment d'*habeas corpus*, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució, i, dels drets a la jurisdicció, a un procés degut i a la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 25 de maig del 2020.

El 9 de juny del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar un aute que constatava el desistiment voluntari formulat el 26 de maig del 2020 pel recurrent i arxivava el recurs d'empareda 2020-42-RE.

Causa 2020-43-RE

Recurs d'empareda interposat per la representació processal del Sr. Ismaïl Ghezali, contra la sentència del 23 de març del 2020, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 29 de maig del 2020. Va ser inadmes a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Caullet.

Causa 2020-44-RE

Recurs d'empара interposat en nom i representació propis, pel lletrat Sr. Antoni Riestra González de Ubieta contra l'aute del 8 de març del 2020, dictat per la Batllia de Guàrdia (Penal), i, contra l'aute del 13 de març del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts, en el marc d'un procediment d'*habeas corpus*, així com contra l'aute del 17 d'abril del 2020, dictat pel Tribunal de Corts, i, contra l'aute del 18 de maig del mateix any, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, en el marc de l'incident de nul·litat, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat i del principi de seguretat jurídica, reconeguts als articles 9.1 i 9.2 de la Constitució, així com dels drets a la jurisdicció i a la defensa, en els seus vessants dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut, reconeguts tots ells a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 8 de juny del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 23 de juliol del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 7 de setembre del 2020.

Causa 2020-45-RE

Recurs d'empара interposat pel Ministeri Fiscal, en interès de la llei, contra la sentència del 29 de maig del 2020, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en el seu vessant del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com dels principis de tipicitat i de legalitat. El recurs va ser interposat el 18 de juny del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 13 de juliol del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 12 d'octubre del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empара sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-46-RE

Recurs d'empара interposat per la representació processal del Sr. Lluís David Madeira Simoes, contra l'aute del 30 de gener del 2020, dictat pel

Tribunal de Corts, i contra els autes del 7 de maig i del 4 de juny del 2020, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants del principi de legalitat penal processal, dels drets a un procés degut, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i al recurs en matèria penal, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 25 de juny del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 7 de setembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 16 de novembre del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-47-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Modest Baró Moles, contra la sentència del 10 d'octubre del 2018, dictada per la Secció de Contenciós-Administratiu 2 de la Batllia, i contra la sentència del 12 de juny del 2020, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a obtenir una decisió raonable, motivada, fonamentada en Dret, completa i congruent amb la pretensió de la part, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs d'empara va ser interposat l'1 de juliol del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 7 de setembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Cautlet.

Causa 2020-48-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Rosa Blanca Alonso i dels Srs. Mauro Valentín Abbadié i Leticia Victoria Abbadié (hereus del difunt Sr. Luis Alberto Abbadié), contra la sentència del 29 de maig del 2018, dictada per la Secció Administrativa de la Batllia, i contra la sentència del 12 de juny del 2020, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en el seu vessant del dret a un procés degut per la manca de motivació del refús de la prova sol·licitada. El recurs va ser interposat l'1 de juliol del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 7 de setembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 16 de novembre del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-49-RE

Recurs d'empara interposat per la Sra. Maribel Lafoz Jódar, actuant en nom propi, contra la sentència del 2 de juliol del 2019 i contra l'aute del 27 de desembre del mateix any, dictats per la Secció Civil 5 de la Batllia, i contra l'aute del 12 de juny del 2020, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a la defensa i a un procés degut en igualtat d'armes, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com del principi de legalitat. El recurs va ser interposat el 2 de juliol del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 7 de setembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2020-50-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Esperanza Somoza Caramés, contra la sentència del 30 de juliol del 2019, dictada pel Tribunal de Corts, i contra la sentència del 24 de gener del 2020, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a la defensa i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 6 de juliol del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 7 de setembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 21 de setembre del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2020.

Causa 2020-51-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Thierry Bredillet, contra els autes del 6 de desembre del 2019 i del 27 de gener del 2020, dictats per la Secció Civil 2 de la Batllia, i, contra l'aute del 17 de juny del 2020, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, i del dret a la intimitat, reconegut a l'article 14 de la mateixa norma. El recurs va ser interposat el 9 de juliol del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Caullet.

Causa 2020-52-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Higiní i Ramon Cierco Noguer, contra l'aute del 28 de febrer del 2019, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia, i, contra l'aute del 22 de juny del 2020, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en els seus vessants del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, del principi de legalitat i del dret a la defensa. El recurs va ser interposat el 14 de juliol del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 7 de setembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 17 de setembre del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2020.

Causa 2020-53-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Lluís Josep López Castro, contra l'aute del 17 de juliol del 2019, dictat per la Secció Civil 5 de la Batllia, i, contra l'aute del 29 de juny del 2020, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 16 de juliol del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2020-54-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Amadeu Calvó Casal i Núria Boronat Gomà, contra l'aute del 20 de desembre del 2019, dictat per la Secció Civil 1 de la Batllia, i, contra l'aute del 30 de juny del 2020, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a un tribunal imparcial i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 21 de juliol del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 18 de desembre del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que desestimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-55-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Dilip Hotchandani Jaswani, contra la sentència del 17 de desembre del 2019 i els autes ambdós del 30 de juny del 2020, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a un procés degut amb igualtat entre les parts i a la prohibició d'indefensió, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 23 de juliol del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Caultet.

Causa 2020-56-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Montserrat Gimeno Candela, contra els autes del 17 de juny del 2020 i del 21 de juliol del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a un procés degut substanciat per un tribunal imparcial predeterminat per la llei, a la defensa, a no confessar-se culpable, a no declarar en contra d'un mateix, al recurs en matèria penal i a la presumpció d'innocència, tots ells reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i, per extensió, dels drets i de les llibertats reconeguts en els articles 5.5, 6.1, 6.2, 6.3 b), 6.3 d), 13 i 17 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals. El recurs va ser interposat el 24 de juliol del 2020. Va ser admès parcialment a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

L'11 de novembre del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute que inadmetia a tràmit els motius primer i tercer de l'escrit de recurs d'empara. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 18 de desembre del 2020.

Causa 2020-57-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Agustí Marfany Puyoles, contra la sentència del 21 de febrer del 2020 i contra

l'aute del 16 de juliol del mateix any, dictats per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret amb totes les garanties processals, a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 28 de juliol del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2020-58-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Sergi Fernández Genés, contra l'aute del 20 de juliol del 2020, dictat per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 30 de juliol del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2020-59-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Lourdes Alonso Martínez, administradora judicial de la fallida de la societat Consitech, SL, contra l'aute del 21 de juliol del 2020, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 31 de juliol del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Caullet.

Causa 2020-60-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la comunitat de propietaris del Conjunt Residencial Sol-Esquí, contra la inactivitat de la jurisdicció ordinària que deriva en una presumpta vulneració del dret a un procés degut en els seus vessants dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 7 d'agost del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 7 de setembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

El 16 de novembre del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-61-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Lluís López Varela, contra la inactivitat de la jurisdicció ordinària que deriva en una presumpta vulneració del dret a un procés degut en els seus vessants dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 7 d'agost del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 7 de setembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 16 de novembre del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència que estimava l'empara sol·licitada per la part recurrent.

Causa 2020-62-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Ramon Escalante Florentino, contra l'aute del 24 de juliol del 2020, dictat pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a la defensa, a la presumpció d'innocència, a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a un procés degut i a l'assistència tècnica d'un lletrat, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 7 d'agost del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

El 16 de novembre del 2020, el Tribunal Constitucional va dictar un aute que constata el desistiment voluntari formulat el 22 d'octubre del 2020 pel recurrent i arxivava el recurs d'empara 2020-62-RE.

Causa 2020-63-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Jean Benoît Mézy, contra la sentència del 20 de desembre del 2017, dictada per la Secció Civil 4 de la Batllia, i, contra la sentència del 21 de juliol del 2020, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a la defensa, a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució "*interpretats a la llum de l'article 3.2 d'aquest mateix text*". El

recurs va ser interposat el 7 d'agost del 2020. Va ser inadmissió a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Cautlet.

El 22 d'octubre del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 16 de novembre del 2020.

Causa 2020-64-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. José Antonio Toledo Reyes, contra l'aute del 12 d'agost del 2020, dictat pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 14 d'agost del 2020. Va ser inadmissió a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 7 de setembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy

Causa 2020-65-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Robert Call Masià, contra els autes del 24 de gener del 2020 i del 15 de juliol del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 2 de setembre del 2020. Va ser inadmissió a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 16 de novembre del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 18 de desembre del 2020.

Causa 2020-66-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Joan Pons Ginesta, contra la sentència del 12 de juny del 2020, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret i no arbitrària, a

un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com dels principis de seguretat jurídica i d'interdicció de l'arbitrarietat, establerts a l'article 3 de la mateixa norma. El recurs va ser interposat el 15 de setembre del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 16 de novembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2020-67-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. P. C. F. D. G., contra l'aute del 12 de febrer del 2020, dictat per la Secció d'Instrucció 5 de la Batllia, i, contra l'aute del 13 d'agost del 2020, dictat pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 17 de setembre del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 16 de novembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Jean-Yves Caultet.

El 27 de novembre del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 18 de desembre del 2020.

Causa 2020-68-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Guillermo Menéndez Escandon i de la societat panamenya Jasp Business Corporation, contra l'aute del 15 de juny del 2020, dictat per la Secció d'Instrucció 5 de la Batllia, i, contra l'aute del 15 de setembre del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com del principi de legalitat penal. El recurs va ser interposat el 2 d'octubre del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 16 de novembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2020-69-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Rui Pedro Leitao, contra la sentència del 24 de setembre del 2020, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració

dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret, a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 16 d'octubre del 2020. Va ser inadmissió a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 16 de novembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

El 2 de desembre del 2020, la part recurrent va presentar -en aplicació de l'article 38 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional- un recurs de súplica contra l'aute d'inadmissió a tràmit esmentat. El recurs de súplica va ser desestimat per aute del Tribunal Constitucional el 18 de desembre del 2020.

Causa 2020-70-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la societat Etna Serveis, SLU, contra la sentència del 24 de setembre del 2020, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 16 d'octubre del 2020. Va ser inadmissió a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 18 de desembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2020-72-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Abderahim Adnane, contra la sentència del 30 de setembre del 2020, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, en què s'estima parcialment la demanda d'exequàtur i es declara executòria a Andorra la sentència del 4 de juliol del 2017 de la *Cour d'Appel de Marràqueix* (Marroc), per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en els seus vessants dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret per un tribunal imparcial i a un procés degut sense indefensió. El recurs va ser interposat el 22 d'octubre del 2020. Va ser inadmissió a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 18 de desembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2020-75-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Miquel Rogé Fortó, contra la sentència del 15 d'octubre del 2020, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta

vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 5 de novembre del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 18 de desembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causa 2020-78-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Catarina Saumell Sánchez, contra la sentència del 29 d'octubre del 2020, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 12 de novembre del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 18 de desembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela.

Causa 2020-79-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la societat Gesta, SL, contra l'aute de l'11 de juliol del 2019, dictat per la Secció Civil 6 de la Batllia, i, contra els autes del 29 de juny del 2020 i del 30 de setembre del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 13 de novembre del 2020. Va ser inadmès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 18 de desembre del 2020. El ponent de la causa va ser el Sr. Dominique Rousseau.

Causes pendents de resolució

En el moment de redactar aquest capítol de la memòria, el Tribunal es troba coneixent de 14 causes judicials (8 causes admeses pendents de sentència al 2021 i 6 causes pendents d'admissió o d'inadmissió):

Causa 2020-56-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Montserrat Gimeno Candela, contra els autes del 17 de juny del 2020 i del 21 de juliol del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, en els seus vessants dels drets a un procés degut substanciat per un tribunal imparcial predeterminat per la llei, a la defensa, a no confessar-se culpable, a no declarar en contra d'un mateix, al recurs en matèria penal i a la presumpció d'innocència, tots ells reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i, per extensió, dels drets i de les llibertats reconeguts en els articles 5.5, 6.1, 6.2, 6.3 b), 6.3 d), 13 i 17 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals. El recurs va ser interposat el 24 de juliol del 2020. Va ser admès parcialment a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 12 d'octubre del 2020. El ponent de la causa és el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2020-71 i 73-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Francesc Rubia Martínez, contra l'aute del 2 d'octubre del 2020, dictat pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 21 d'octubre del 2020.

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Ali Bentahar Bellin, contra l'aute del 30 de setembre del 2020, dictat per la Batllia de Guàrdia, i, contra l'aute del 6 d'octubre del mateix any, dictat pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració del dret a la llibertat, reconegut a l'article 9 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 22 d'octubre del 2020.

Els dos recursos van ser acumulats en una sola causa 2020-71 i 73-RE i la causa acumulada va ser admesa a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 18 de desembre del 2020. El ponent de la causa és el Sr. Jean-Yves Cautlet.

Causa 2020-74-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Juan Milton Guillermo i Hugo Alberto Molina Botran i de la societat IVB Comercial Antillana, SA, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en els seus vessants dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un procés degut, “*el que suposa una lesió directa al dret a la defensa material*”, així com una presumpta vulneració de l'article 6 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals, en els seus vessants “*al dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, al principi de legalitat, a un procés degut substanciat per un Tribunal imparcial predeterminat per la Llei i a la igualtat d'armes*”. El recurs va ser interposat el 5 de novembre del 2020. Va ser admès parcialment a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 18 de desembre del 2020. El ponent de la causa és el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2020-76-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Frederic Borràs Pàmies, Ricard Climent Meca, Francisco Javier Campos Tomas, Joan Pablo Miquel Prats, Santiago de Rosselló Piera i Cristina Lozano Bonet, contra la sentència del 10 de juliol del 2019, dictada per la Secció Administrativa de la Batllia, i, contra la sentència del 15 d'octubre del 2020, dictada per la Sala Administrativa del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels principis d'igualtat (article 1.2 en relació amb l'article 6, ambdós de la Constitució), de legalitat i d'irretroactivitat (article 3.2 en relació amb l'article 9.4, ambdós de la Constitució), i del dret a la presumpció d'innocència, reconegut a l'article 10.2 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 6 de novembre del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 18 de desembre del 2020. El ponent de la causa és el Sr. Jean-Yves Caullet.

Causa 2020-77-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de les Sres. Isabelle Jacqueline Gemma Durand, Gemma Durand Alavedra i Clémence Marie-Jacques Durand, contra la inactivitat de la jurisdicció ordinària que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés degut de durada

raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 10 de novembre del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 16 de novembre del 2020. El ponent de la causa és el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2020-80-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la comunitat de propietaris de l'edifici Cabanella, contra la inactivitat de la jurisdicció ordinària que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés degut en els seus vessants dels drets a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 26 de novembre del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 18 de desembre del 2020. El ponent de la causa és el Sr. Jean-Yves Caullet.

Causa 2020-81-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Juan Marco Masson Blanch, contra la inactivitat de la Batllia en la causa anomenada "*Landstreet*" que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés degut de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 27 de novembre del 2020. Va ser admès a tràmit per aute del Tribunal Constitucional el 18 de desembre del 2020. El ponent de la causa és el Sr. Joan Manel Abril Campoy.

Causa 2020-82-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Francesc Rubia Martínez, contra l'aute del 21 de setembre del 2020 de pròrroga de la situació de presó provisional del recurrent, dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 2 de la Batllia, i contra els autes del 15 d'octubre del 2020 i del 30 de novembre del mateix any, dictats pel Tribunal de Corts, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a la defensa, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 18 de desembre del 2020.

Causa 2020-83-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Jean Benoît Mézy, contra la sentència del 12 de febrer del 2020, dictada per la Secció Civil 4 de la Batllia, i, contra la sentència del 30 de novembre del mateix any, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en els seus vessants dels drets a un procés degut, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a la defensa. El recurs va ser interposat el 22 de desembre del 2020.

Causa 2020-84-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal del Sr. Jesús Alonso Cañamares, contra la sentència del 30 de novembre del 2020, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució, en el seu vessant del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret. El recurs va ser interposat el 22 de desembre del 2020.

Causa 2020-85-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Magdalena Esteve Estefanell, contra l'aute del 31 de juliol del 2019, dictat per la Secció Menors 2 (Civil) de la Batllia, i, contra l'aute del 30 de novembre del 2020, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a un judici de durada raonable, a la defensa i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, així com per la presumpta vulneració dels drets dels seus fills a la informació i a ser efectivament escoltats. El recurs va ser interposat el 22 de desembre del 2020.

Causa 2020-86-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la societat Immobiliària Sant Gabriel, SL, contra la sentència del 30 de novembre del 2020, dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a un procés degut i

a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 23 de desembre del 2020.

Causa 2020-87-RE

Recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Natàlia Pont Ayerbe, contra la inactivitat de la Secció d'Instrucció núm. 4 de la Batllia en relació amb els autes penals 4102675/2014 que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució. El recurs va ser interposat el 30 de desembre del 2020.

B. L'ANÀLISI ESTADÍSTICA DE L'ACTIVITAT DEL TRIBUNAL

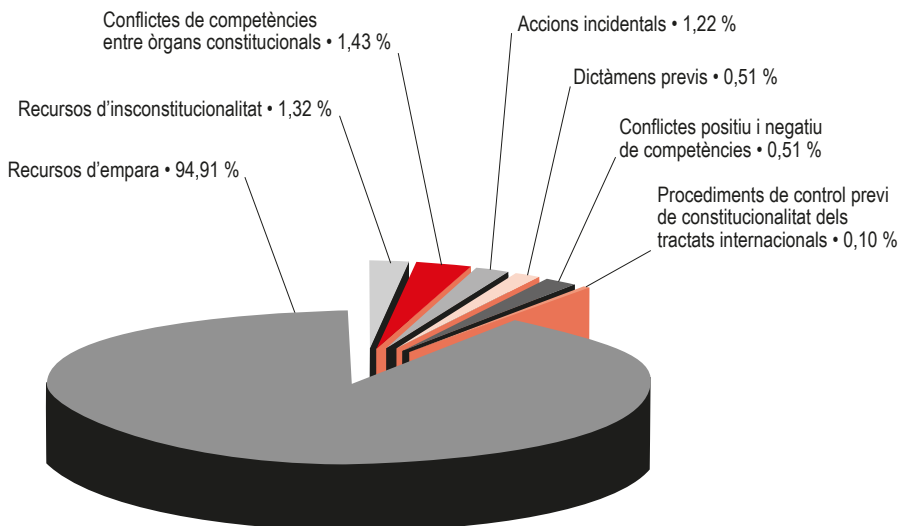
■ Quadre núm. 1

Assumptes presentats al registre de la Secretaria General del Tribunal Constitucional des del 17 de desembre de 1993 fins al 31 de desembre del 2020, classificats per tipus de recurs.

	1993	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Total
- Recursos directes de constitucionalitat contra lleis, decrets legislatius i Reglament del Consell General (Articles 43 a 51 LQTC)	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	13
- Processos incidentals d'inconstitucionalitat instats per la jurisdicció ordinària (Articles 52 a 58 LQTC)	3	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	2	-	-	2	-	-	-	12
- Procediments de control previ de constitucionalitat dels tractats internacionals (Articles 59 a 62 LQTC)	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
- Procediments de dictamen previ d'adequació a la constitució de les lleis instats pels coprínceps (Articles 63 a 68 LQTC)	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	5
- Conflictes de competències constitucionals entre el Consell General i el Govern, com a òrgans generals de l'Estat, i els comuns, com a òrgans de les parròquies, o d'aquests darrers entre si (Articles 69 a 77 LQTC)	2	1	-	3	4	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	14
- Conflictes positius i negatius de competències constitucionals entre els coprínceps, el Consell General, el Consell Superior de la Justícia i el Govern (Articles 78 a 84 LQTC)	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
- Recursos d'empara (Articles 85 a 96 LQTC)	96	17	15	40	26	41	33	29	45	42	35	45	48	50	61	59	70	93	87	932	
Totals	115	18	15	43	30	47	35	29	49	43	35	45	51	50	61	63	71	95	87	982	

■ Quadre núm. 2

Assumpes presentats al registre de la Secretaria General del Tribunal Constitucional des del 17 de desembre de 1993 fins al 31 de desembre del 2020, classificats per tipus de recurs.

■ Quadre núm. 3

Classificació dels assumptes presentats al Tribunal Constitucional des del 17 de desembre de 1993 fins al 31 de desembre del 2020, amb expressió de la decisió pronunciada pel Ple del Tribunal Constitucional.

	Assumptes presentats al registre de la Secretaria General del TC	Assumptes admesos a tràmit	Assumptes no admesos a tràmit	Assumptes pendents d'admissió o d'inadmissió
Recursos d'inconstitucionalitat	13	13	-	-
Processos incidentals d'inconstitucionalitat	12	10	2	-
Procediments de control previ de constitucionalitat dels tractats internacionals	1	1	-	-
Procediments de dictamen previ de les lleis	5	4	1	-
Conflictes de competències entre òrgans constitucionals	14	12	1	-
Conflictes positius i negatius de competències	5	1	4	-
Recursos d'empara	932	343	574	6
Totals	982	384	582	6
			972*	

* 12 recursos d'empara (les causes 99-18-RE, 2001-12-RE, 2005-36-RE, 2010-8-RE, 2014-3-RE, 2014-11-RE, 2015-39-RE, 2016-25-RE, 2016-58-RE, 2020-36-RE, 2020-41-RE i 2020-42-RE) i 1 conflicte de competències (2007-5-CC) van ser retirats, mitjançant escrit de desistiment, abans que el TC es pronunciés sobre llur admissibilitat i la causa 2002-13-RE va ser declarada decaiguda pel silenci de les parts. Les causes 2015-38-RE, 2019-8-RE, 2020-23-RE i 2020-62-RE van ser retirades després que el TC les admetés a tràmit.

Les causes 2009-7-RE i 2009-8-RE van ser inadmeses i després d'estimar el corresponent recurs de súplica van tornar a ser inadmeses a tràmit. Les causes 2011-26-RE, 2012-31-RE, 2013-15-RE, 2015-45-RE i 2017-19-RE van ser primer inadmeses i després del corresponent recurs de súplica van ser admeses i es va dictar sentència al respecte.

■ Quadre núm. 4

Resolucions dictades pel Tribunal Constitucional en els processos d'emparrades del 17 de desembre de 1993 fins al 31 de desembre del 2020.

Sentències	Total
Estimació (total o parcial)	146
Desestimació	186
Total sentències	332

Autes

Admissió	343
Inadmissió	574
Recursos de súplica estimats	32
Recursos de súplica rebutjats	206
Arxivament de la causa	18
Altres	22
Total autes	1.195

■ Quadre núm. 5

Resolucions dictades pel Tribunal Constitucional fins al 31 de desembre del 2020 amb indicació del contingut estimatori o desestimatori.

	Estimatori*	Desestimatori
Recursos d'inconstitucionalitat	5	8
Processos incidentals d'inconstitucionalitat	4	6
Procediments de control previ de constitucionalitat dels tractats internacionals	-	1
Procediments de dictamen previ de les lleis	3	1
Conflictes de competències entre òrgans constitucionals	2	2
Conflictes positius i negatius de competències	-	1
Recursos d'empara	146	186
Totals	160	205

* *Estimatori (totalment o parcialment)*

C. LES ACTIVITATS INSTITUCIONALS DEL TRIBUNAL

1. Les activitats a Andorra

Els magistrats han continuat desenvolupant la tasca de difusió del seu treball jurisprudencial i de l'organització constitucional andorrana.

Els serveis del Tribunal Constitucional han atès totes les consultes sobre les competències jurisdiccionals que té atribuïdes i quins procediments judicials poden utilitzar els particulars davant el Tribunal per a la protecció i la defensa dels drets fonamentals.

Així mateix, el Tribunal Constitucional andorrà contribueix amb la tramesa d'una selecció de la seva jurisprudència, en format abreujat, a la “infobase” de jurisprudència constitucional de la Comissió Europea per a la democràcia per la llei, més coneguda com la Comissió de Venècia. Aquesta eina permet difondre la jurisprudència pròpia i alhora conèixer la jurisprudència més recent dels tribunals homòlegs. S'efectuen tres contribucions anuals, el nombre de les quals depèn molt del contingut jurídic de resolucions dictades en cada període. L'objectiu és el de trametre decisions que per la seva resolució hagin suscitat un interès jurídic destacable, ja sigui per la solució o per la motivació adoptada.

14 de juliol. El president, Sr. Dominique Rousseau, va assistir a la recepció de l'Ambaixada de França celebrada amb motiu de la seva Festa Nacional.

8 de setembre. El president, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, va assistir a la sessió extraordinària del Consell General, i a la Missa celebrada al Santuari de N. Sra. de Meritxell, amb motiu de la Festa Nacional del Principat d'Andorra.

18 de desembre. El president, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, va assistir a la recepció oferta per S. E. el Copríncep Episcopal, al Palau Episcopal de la Seu d'Urgell.

21 de desembre. El president, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, va assistir a la Sessió Tradicional del Consell General de Sant Tomàs.

2. Les activitats internacionals

25 de gener. El vicepresident, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela, va assistir a la cerimònia d'obertura oficial de l'any judicial del Tribunal Europeu dels Drets Humans que va tenir lloc al Palau dels Drets Humans d'Estrasburg.

Amb motiu de la pandèmia mundial, es van suspendre totes les activitats internacionals previstes.

D. ELS MAGISTRATS CONSTITUCIONALS, LA PRESIDÈNCIA I LA RESTA DELS SERVEIS DEL TRIBUNAL

A) Els magistrats constitucionals

El 12 de desembre del 2019, la Sra. Laurence Burgorgue-Larsen va finalitzar el seu mandat de magistrada constitucional. La Sra. Laurence Burgorgue-Larsen va estar designada pel Copríncep d'Andorra, l'Excm. Sr. Nicolas Sarkozy, el 10 de desembre del 2011 (BOPA 77, any 23 del 12 de desembre del 2011) i va ser presidenta del Tribunal Constitucional durant els anys 2014 a 2016.

Amb data 10 de desembre del 2019, l'Excm. Sr. Emmanuel Macron, Copríncep d'Andorra, va designar al Sr. Jean-Yves Caillet com a nou magistrat del Tribunal Constitucional. L'acte de prestació de promesa o jurament davant el síndic general va tenir lloc el 21 de gener del 2020, a la Casa de la Vall. El Sr. Jean-Yves Caillet cessarà en el seu mandat com a magistrat constitucional quan hagin transcorregut 8 anys des de la data de publicació del seu nomenament en el *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

El passat 25 de setembre, va morir el Sr. Miguel Ángel Aparicio Pérez, magistrat del Tribunal Constitucional des de novembre de 1993 fins a desembre del 2005.

B) La Presidència del Tribunal Constitucional

D'acord amb allò que disposa la Constitució i la modificació de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, aprovada el 19 de maig del 2006, el 7 de setembre del 2020 es va formalitzar l'acte de cessament del Sr. Dominique Rousseau en el càrrec de president del Tribunal Constitucional. Seguidament el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela va prendre possessió del càrrec de president del Tribunal Constitucional, i, el Sr. Jean-Yves Caillet va prendre possessió del càrrec de vicepresident del Tribunal.

Composició del Tribunal Constitucional

Magistrat	Òrgan que el va designar	Data de la designació	Càrrec	Període de Presidència
Josep-Delfí Guàrdia Canela	Copríncep Episcopal	24/11/2017	President	2020-2022
Jean-Yves Cautlet	Copríncep Francès	10/12/2019	Vicepresident	2022-2024
Joan Manel Abril Campoy	Consell General	20/08/2018	Magistrat	-
Dominique Rousseau	Consell General	14/04/2016	Magistrat	2018-2020

Antics magistrats

Magistrat	Òrgan que el va designar	Data de la designació	Data de cessament	Període de Presidència
François Luchaire †	Consell General	04/11/1993	29/11/1999	1995-1997
Joan Josep López Burniol	Copríncep Episcopal	25/11/1993	29/11/2001	1993-1995
Pere Vilanova Trias	Copríncep Francès	06/11/1993 i 24/11/1995	06/12/2003	1999-2001
Miguel Ángel Aparicio Pérez †	Consell General	04/11/1993 i 19/11/1997	10/12/2005	1997-1999
Philippe Ardant †	Consell General	16/12/1999	07/06/2007	2003-2006
Miguel Herrero Rodríguez de Miñón	Copríncep Episcopal	15/11/2001	21/11/2009	2001-2003
Didier Maus	Copríncep Francès	10/12/2003	11/12/2011	2006-2008
Carles Viver Pi-Sunyer	Consell General	07/04/2006	24/05/2014	2008-2010
Pierre Subra de Bieusses	Consell General	20/12/2007	30/01/2016	2010-2012

Juan Antonio Ortega Diaz-Ambrona	Copríncep Episcopal	20/11/2009	25/11/2017	2012-2014
Isidre Molas Batllori	Consell General	24/07/2014	12/10/2018	2016-2018
Laurence Burgorgue-Larsen	Copríncep Francès	10/12/2011	12/12/2019	2014-2016

C) Serveis del Tribunal

Sra. Meritxell Tomàs Baldrich
Secretària general

Sra. Rosa M. Ruiz Guerrero
Oficial lletrada

Sra. Encarna Pérez Alguacil
Cap dels serveis administratius

E. EL PRESSUPOST DEL TRIBUNAL

Preparació

El Tribunal Constitucional té atribuïda l'administració del seu pressupost segons els articles 9 g) i 27 f) de la LQTC, i així mateix, elabora el seu propi projecte de pressupost. El Ple del Tribunal, després d'aprovar el projecte de pressupost, el trameta al cap de Govern sol·licitant-li que l'incorpori al projecte de llei del pressupost general.

Administració

D'acord amb la Llei general de les finances públiques del 19 de desembre de 1996, i sota les directrius establertes pel president del Tribunal, la Secretaria General assumeix l'execució i la liquidació del pressupost. S'informa mensualment el president del Tribunal i s'informa trimestralment el Ple del Tribunal de l'estat d'execució del pressupost. El Ple del Tribunal fiscalitza l'execució del pressupost i n'aprova la liquidació, abans de trametre-la al Govern.

- *Liquidació de comptes relativa al pressupost del Tribunal Constitucional per a l'any 2019*

El 15 de març del 2020, el Ple del Tribunal va analitzar i va aprovar la liquidació de comptes presentada per la Secretaria General en relació amb el pressupost del Tribunal de l'any 2019, per un import liquidat i pagat de 642.953,54 euros. La Llei del pressupost general per a l'any 2019 va autoritzar una transferència corrent al Tribunal Constitucional per un import de 570.000,00 euros. El Tribunal va utilitzar dels seus actius financers (romanents de tresoreria) per fer front a les despeses de funcionament i d'inversió un import de 72.953,54 euros.

- *Pressupost del Tribunal Constitucional per a l'any 2020*

El projecte de pressupost que el Tribunal Constitucional va elaborar per a l'any 2020 fixava la previsió global de la transferència corrent per fer front a les despeses de funcionament en 700.000,00 euros i de la utilització dels seus actius financers (romanents de tresoreria) per fer front a les despeses d'inversió i de funcionament en un import de 74.305,63 euros. El projecte de pressupost per a l'any 2020 presenta un augment en xifres absolutes en

relació amb el pressupost de l'any 2019 de 78.397,60 euros. Aquest projecte de pressupost es va incorporar al projecte de llei del pressupost general per a l'exercici del 2020, aprovat com a Llei 2/2020, del 27 de febrer, del pressupost per a l'exercici del 2020.

- *Projecte de pressupost del Tribunal Constitucional per a l'any 2021*

El projecte de pressupost que el Tribunal Constitucional ha elaborat per a l'any 2021 fixa la previsió global de la transferència corrent per fer front a les despeses de funcionament i d'inversió del Tribunal en 708.250,00 euros i de la utilització dels seus actius financers (romanents de tresoreria) en un import de 59.527,63 euros. El projecte de pressupost per a l'any 2021 presenta una disminució en xifres absolutes en relació amb el pressupost de l'any 2020 de 6.528,00 euros. Aquest projecte de pressupost es va incorporar al projecte de llei del pressupost general per a l'exercici del 2021, aprovat com a Llei 18/2020, del 17 de desembre, del pressupost per a l'exercici del 2021.

F. APROVACIÓ DE LA MEMÒRIA

Prenent com a base els materials lliurats per la Secretaria General del Tribunal, el Sr. Josep-D. Guàrdia Canela va presentar al Ple del Tribunal un primer projecte de memòria que, després del debat pertinent, i una vegada introduïdes les modificacions suggerides pels magistrats, s'ha convertit en una nova redacció, que ha estat aprovada pel Tribunal en la seva sessió del 19 d'abril del 2021.

Aquesta memòria serà lliurada a la M. I. Sra. Síndica general del Principat d'Andorra, pel Tribunal Constitucional, per al coneixement del Consell General.

II
CRÒNIQUES DE LA JURISPRUDÈNCIA
DEL TRIBUNAL CONSTITUCIONAL

A. L'ACCÉS AL RECURS D'EMPARA: UNA CONTROVERTIDA REFORMA PROCESSAL

Marc Carrillo

Catedràtic d'Universitat, Universitat Pompeu Fabra (Barcelona)

Introducció: una complexa concurrència legal de vies processals per a la garantia dels drets fonamentals (l'incident de nul·litat de resolucions; el procediment urgent i preferent i el recurs d'empara)

La crònica jurisprudencial de l'any 2020 relativa al procediment constitucional del recurs d'empara ofereix un interès especial atesa la controvèrsia processal suscitada per la interpretació i l'aplicació pràctica de la reforma duta a terme per la Disposició final cinquena de la Llei del Consell General, 6/2018, del 18 d'octubre, del Codi de procediment civil, que modificà la Llei transitòria de procediments judicials, del 21 de desembre de 1993.

Aquesta disposició final cinquena donà un nou redactat a l'article 18 bis, referit al procediment de nul·litat dels actes processals, el qual fou afegit en virtut de l'article 1 de la Llei de modificació de la Llei transitòria de procediments judicials, del 22 d'abril de 1999. Els problemes interpretatius sobre les garanties jurisdiccionals dels ciutadans que es detecten, es concentren en l'article 18 *quater*, que regula el procediment a aplicar als supòsits de nul·litat de les resolucions fermes dictades pels òrgans de la Justícia. El conegut com a incident de nul·litat.

L'examen d'algunes de les resolucions del Tribunal Constitucional adoptades aquest any en el procediment del recurs d'empara, obliga a parar atenció en la relació existent entre aquest procediment constitucional de l'article 41.2 de la Constitució, el nou procediment judicial de nul·litat de les resolucions fermes dictades pels òrgans de la Justícia del dit article 18 *quater* de la Llei de modificació de la Llei transitòria de procediments judicials, del 22 d'abril de 1999 i el procediment preferent i sumari de tutela de drets fonamentals de l'article 41.1 de la Constitució.

La raó de centrar el comentari en la relació entre aquests procediments no és cap altre que mirar de subratllar alguns elements de confusió i les conseqüents interferències que es detecten en seu ús, que segurament posen de manifest una deficient compressió de la naturalesa jurídica del recurs d'empara i de la pròpia jurisdicció constitucional. Altrament dit, el recurs d'empara davant el Tribunal Constitucional no es pot concebre com a un

instrument processal que pugui compatibilitzar-se en el temps amb altres procediments davant la jurisdicció ordinària; o, més encara, com un recurs del que el mateix Tribunal hagi d'entendre de forma simultània a la presentació d'un recurs judicial, com ara, el dit incident de nul·litat de resolucions no fermes o fermes.

Com a referència, centrarem el comentari sobre les qüestions controvertides esmentades que són deduïbles de les resolucions següents: Aute del 21 de gener del 2020 (Causa 2019-93-RE); la Sentència del 13 de juliol del 2020 (Causa 2019-90-RE); l'Aute del 17 de febrer del 2020 (Causa 2019-89-RE); l'Aute del 21 de gener del 2020 (Causa 2019-83-RE); l'Aute del 8 d'abril del 2019 (Causa 2029-19-RE); l'Aute del 19 de maig del 2020 (Causa 2020-6-RE) i l'Aute del 19 de maig del 2020 (Causa 2020-12-RE). Tots els Autes citats no admeten a tràmit el recurs d'empara plantejat i és la sentència la que estima –parcialment– l'empara sol·licitat amb l'efecte, en aquest darrer cas, de retrotreure les actuacions al moment processal anterior a la resolució de l'Aute, “(...) *per tal que l'incident de nul·litat presentat es tramiti per la llera processal de l'article 18 ter de la Llei transitòria de procediments judicials*”.

1. Així, en el marc d'un litigi laboral, l'Aute del 21 de gener del 2020 (Causa 2019-93-RE), el Tribunal, amb remissió a una decisió anterior (Causa 2019-19-RE), en la que s'analitzaven l'article 86 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional i l'article 18 *quater* de la Llei transitòria de procediments judicials concloïa, “*que interposat un incident de nul·litat d'actuacions i un recurs d'empara directe per les mateixes raons, l'admissió d'aquest darrer resta supeditada al desistiment de l'incident de nul·litat d'actuacions, encara no inadmissiu o resolt*” (Fonament jurídic 2.3).

2. En el mateix sentit dels problemes que es detecten de la regulació legal dels procediments de tutela dels drets fonamentals, cal citar, en el marc d'unes diligències prèvies incoades per uns presumptes delictes de contraban i de blanqueig de diners, l'Aute del 21 de gener del 2020 (Causa 2019-83-RE).

En aquesta resolució, el Tribunal recorda una obvietat però que esdevé una observació irrellevant. D'acord amb la seva pròpia jurisprudència (Causa 2019-49 i 50-RE) sobre la naturalesa del recurs d'empara, interpreta que aquest procediment no converteix el Tribunal Constitucional en una tercera instància ni en un tribunal suprem. En conseqüència, considera que “(...) *la voluntat cercada per la Llei és impedir el plantejament de recursos d'empara contra les resolucions interlocutòries o no definitives, de manera que*

aquests s'hauran de plantejar, en el seu cas, una vegada s'hagi dictat la resolució definitiva (article 18 ter, apartat 3 de la Llei transitòria de procediments judicials i article 86 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional)” [Fonament jurídic 3.3].

3. Sobre el caràcter subsidiari del recurs d'empara, que impedeix l'accés directe a la jurisdicció constitucional per part del recurrent contra decisions preses en l'ordre administratiu, cal destacar l'Aute del 17 de febrer del 2020 (Causa 2019-89-RE) en el que el Tribunal sosté que “(...) *de la interpretació combinada de l'article 25.6 de la Llei qualificada de la Justícia i de l'article 86 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, se'n desprèn que contra els acords del Consell Superior de la Justícia no es pot interposar de forma directa un recurs d'empara, sense perjudici que aquests siguin susceptibles de ser recorreguts en via administrativa i jurisdiccional”* (Fonament jurídic 3.2). En conseqüència, resol que no es pot admetre a tràmit el recurs d'empara formulat contra un Acord del Consell Superior de la Justícia –òrgan de naturalesa administrativa- del 4 de desembre del 2019, que desestimà la pretensió de recusació formulada contra el fiscal general.

4. La naturalesa de recurs extraordinari i subsidiari amb relació a la seva relació processal amb el procediment del incident de nul·litat d'actuacions es planteja en l'Aute del 8 d'abril del 2019 (Causa 2019-19-RE) que, com no podia ser altrament, el Tribunal negà que ambdós recursos puguin ser presentats de forma simultània. Si el Tribunal hagués resolt de manera diferent el resultat hagués una autèntica desnaturalització del procediment constitucional del recurs d'empara.

Doncs bé, arran d'uns fets relatius a la construcció i a la gestió del centre de tractament de residus que haurien ocorregut en el decurs dels anys 2006 i 2007, el 29 de setembre del 2017, l'Associació Protectora d' Animals, Plantes i Medi Ambient va formular una denúncia davant la Batllia per uns presumptes delictes contra l'activitat mercantil de les empreses, de prevariació en la funció pública, de concussió, de corrupció i tràfic d'influències, de malbaratament de cabals públics, d'abusos en l'exercici de la funció pública i de falsedat documental, entre d'altres que el batlle instructor pugui considerar o que puguin desprendre's de la instrucció, contra persones desconegudes.

Al llarg de l'íter processal d'aquest cas, la part recurrent intentà exercir de forma simultània els dos recursos, un comportament processal que fou aturat pel Tribunal sota el següent argument: “(...) *el recurs d'empara solement es pot interposar contra els autes que desestimen o no admeten en*

fase de recurs els incidents de nul·litat, quan s'ha optat per no interposar de manera directa el recurs d'empara. En aquest cas, el recurrent va optar per la via de l'incident de nul·litat d'actuacions, atès que el Tribunal de Corts (...), va dictar un aute mitjançant el qual el desestimava. En aquest sentit, allò que el recurrent té la potestat de fer és interposar davant el Tribunal Superior de Justícia un recurs contra la desestimació del seu incident de nul·litat d'actuacions (article 18 quater de la Llei transitòria de procediments judicials), però no formular recurs d'empara, ja que aquest és en l'actualitat clarament prematur.

Per tant, interposat un incident de nul·litat d'actuacions i un recurs d'empara directe per les mateixes raons, l'admissió d'aquest darrer resta supeditada al desistiment de l'incident de nul·litat d'actuacions, encara no inadmes o resolt” (Fonament jurídic 2.2).

5. Un cas diferent és el que es planteja en l'Aute del 19 de maig del 2020 (Causa 2020-6-RE) relatiu a la distinció entre el procediment de nul·litat de resolucions (art. 18 *ter* i *quater* de la Llei transitòria de procediments judicials) i el “*procediment urgent i preferent*” (art. 41.1 de la Constitució).

En aquesta ocasió i amb caràcter previ, el Tribunal va considerar necessari “*recordar que el Tribunal Constitucional no és un tribunal de tercera instància, ni un tribunal de cassació ni tampoc un tribunal suprem*”. Per una altra banda, “*(...) atès que el recurrent sovinteja de manera simultània els termes “incident de nul·litat” i “procediment urgent i preferent” (...), convé precisar el marc dins del qual aquest Tribunal ha d'examinar el seu recurs d'empara.*

Efectivament, si bé és cert que aquests dos procediments concorren en un mateix objectiu, estan clarament organitzats de manera diferent, com es desprèn de l'article 6 de la Llei qualificada de la Justícia.

*En la causa que ara ens ocupa, l'anàlisi dels fets permet determinar que les suposades vulneracions al·legades pel recurrent s'han produït en el marc d'un procés judicial. Per tant, d'aquesta situació se'n deriva que el recurrent s'havia de situar en l'apartat 3 de l'article 6 esmentat de la Llei qualificada de la Justícia i, calia, per consegüent, seguir el procediment de nul·litat d'actuacions establert en els apartats *ter* i *quater* de l'article 18 de la Llei transitòria de procediments judicials” (Fonaments jurídics 3.1 i 2).*

En conseqüència, la diferència és que el procediment de nul·litat d'actuacions té per objecte la garantia jurisdiccional front a presumptes lesions dels drets processals relatius a l'accés a la justícia, mentre que l'objecte del

procediment “*urgent i preferent*” versa sobre aquelles que eventualment afectin als drets substantius reconeguts en el capítols III i IV del Títol II de la Constitució (ex. articles 41.1 de la Constitució i 6 de la llei qualificada de la Justícia).

En aquest mateix sentit també es pronuncia l’Aute del 19 de maig del 2020 (Causa 2020-12-RE).

6. Aquesta mateixa resolució del Tribunal també abordà una tema diferent: la legitimació i l’objecte del procediment del control indirecte de constitucionalitat a través de l’anomenada qüestió d’inconstitucionalitat. Tot i que pugui semblar elemental, atesa la confusió en la que han caigut alguns recurrents, el recordatori al que acudeix el Tribunal no resulta sobrer. A l’esmentat Aute del 19 de maig del 2020 (Causa 2020-12-RE), el Tribunal interpretà que “*l’anomenada*” qüestió d’inconstitucionalitat (article 100 de la Constitució) -o procés incidental d’inconstitucionalitat iniciat pels tribunals ordinaris- només pot ser plantejada per un tribunal quan té dubtes raonables i fonamentats sobre la constitucionalitat d’una llei. La iniciativa d’aquest procés d’inconstitucionalitat correspon de manera exclusiva i ex-cloent als tribunals de la jurisdicció ordinària; en cap cas, als particulars. No és un dret dels ciutadans, sinó una facultat del tribunals” (Fonament jurídic 3.3).

7. Finalment, la Sentència del 13 de juliol del 2020 (Causa 2019-90-RE), què estimà parcialment el recurs d’empara sol·licitat en un cas de presumpta violació dels drets a un procés degut, a la doble instància o a l’accés a la justícia (art. 10 de la Constitució), tractà del diferent objecte dels dos supòsits del procediment de nul·litat de resolucions de l’article 18 *ter* (front a resolucions no fermes) i 18 *quater* (front a resolucions fermes), de la Llei transitòria de procediments judicials. El Tribunal considera que, tot i l’error comés pel recurrent alhora d’escollir la via processal adequada, així com també del propi òrgan judicial, afirmà que: “*Els articles 18 ter i quater preveuen que l’òrgan judicial que rep l’incident el pot inadmetre si considera, de manera motivada, la seva manca de fonament. Tanmateix, aquest no ha estat el cas, ja que la inadmissió de l’incident es fonamentava en l’error de la via processal, quan allò que corresponia, per tal de vetllar pel dret a la jurisdicció i evitar una situació d’indefensió material com la que s’ha generat, alhora que per clares raons d’economia processal, era refusar la via de l’incident de nul·litat del 18 quater i tramitar l’incident, en una sola instància, pels tràmits de l’article 18 ter, sense que cap de les dues instàncies ho hagi acordat i, per tant, hagi mantingut la gènesi de la situació d’indefensió*” (Fonament jurídic 3.5).

Arran dels temes que plantegen aquestes resolucions del Tribunal i atesa la complexa –o, encara més- la dificultosa concurrència que provoca la seva regulació legal, s’escau apuntar algunes reflexions addicionals a aquesta part de la crònica jurisprudencial, sobre els diversos procediments de garantia jurisdiccional dels drets i llibertats.

1. El recurs d’empara

La garantia jurisdiccional del recurs d’empara creada per l’article 41.2¹ de la Constitució fou concebuda, en el marc de les competències reconegudes al Tribunal Constitucional, com un model de justícia constitucional concentrat segons el sistema continental de jurisdiccions constitucionals. D’acord amb aquesta premissa, summament important per entendre la naturalesa jurídica del recurs d’empara, el Tribunal no forma part de la jurisdicció ordinària, no és part del sistema judicial dissenyat per la Constitució (Títol VII: “*De la Justícia*”) sinó que és una jurisdicció específica (Títol VIII) de defensa de la llei front als excessos del legislador, de resolucions dels conflictes entre els òrgans constitucionals de l’Estat i de tutela extraordinària dels drets fonamentals i llibertats públiques, així com dels drets polítics dels andorrans.

En conseqüència, no és ni un tribunal d’apel·lació ni tampoc de cassació. No constitueix una nova instància judicial. La seva naturalesa jurídica respon a les característiques següents: és un òrgan constitucional perquè així ho va preveure el legislador constituent; és també –sens dubte- un òrgan de naturalesa jurisdiccional tot i que no formi part de la Justícia; no és un òrgan polític; i, a l’últim, és l’interpret preeminent de la Constitució, també en allò que concerneix a la garantia dels drets i llibertats. Com ho ha tornat a recordar aquest any la jurisprudència constitucional, “(...) *el Tribunal Constitucional no és un tribunal de tercera instància, ni un tribunal de cassació ni tampoc un tribunal suprem*” (Aute del 19 de maig del 2020, Causa 2020-6-RE).

A partir d’aquest marc constitucional, la regulació del recurs d’empara que deriva de la pròpia Constitució i de la *Llei qualificada del Tribunal constitucional de 3 de setembre de 1993*, és un garantia jurisdiccional que respon a les característiques següents: essencialment, és un recurs de naturalesa subjectiva, destinat a la tutela d’interessos dels drets dels ciutadans, però tampoc es pot excloure una certa dimensió objectiva, en la mesura que amb

1 Article 41 2. (...) “*La llei crearà un procediment excepcional d’empara davant el Tribunal Constitucional contra els actes dels poders públics que violin el contingut essencial dels drets esmentats en l’apartat anterior, llevat el supòsit previst a l’article 22*”.

la seva jurisprudència consolidada pot aportar *ex nunc* una interpretació estable de la Constitució que vincula a tots els òrgans de la Justícia. Aquesta és una conseqüència lògica que es deriva de la interpretació conjunta dels articles 5 i 6 de la *Llei qualificada de la Justícia de 3 de setembre de 1993*.

El recurs d'empara no constitueix una nova instància judicial; és un recurs de caràcter subsidiari, la qual cosa comporta que per a la seva interposició i admissió a tràmit requereix l'esgotament previ dels recursos judicials previstos legalment; per la seva admissibilitat caldrà reiterar "*la pretensió relativa a la protecció del dret la lesió del qual s'adueix, en els mateixos termes en què s'hagi fet davant la jurisdicció ordinària*" (art. 88.1 de la Llei qualificada del TC).

Així mateix, presenta caràcter especial o extraordinari, què es justifica per la prèvia existència d'una vulneració d'un dret fonamental que hagi estat efectiva, ja sigui com a conseqüència d'una resolució judicial o per una disposició, resolució o acte, que no tingui valor o rang de llei del Consell General (art. 86 de la Llei qualificada del TC)².

D'acord, doncs, amb la descripció i el significat jurídic d'aquestes característiques del recurs d'empara, i ateses les resolucions que aquest any ha adoptat mitjançant Autes i la sentència abans esmentada, es detecta una notable confusió entre alguns recurrents sobre la llera processal aplicable a cada cas. Per tant, hi ha bones raons per afirmar que *en cap cas la garantia jurisdiccional de l'empara pot ser susceptible d'ús simultani amb procediments judicials ordinaris. Perquè, si fos així, la conseqüència seria l'absoluta desnaturalització del recurs d'empara. Així mateix, convertiria de facto al Tribunal Constitucional en un òrgan més de la jurisdicció ordinària*.

2. El procediment urgent i preferent

A banda del caràcter excepcional del recurs empara, la seva naturalesa de recurs subsidiari també està predeterminada per la Constitució quan a l'article 41.1 prescriu, a més, que: "*Els drets i llibertats reconeguts en els capítols III i IV són tutelats pels tribunals ordinaris per mitjà d'un procediment*

² *El recurs d'empara, llevat dels supòsits establerts als articles 95 i 96 d'aquesta Llei [disposicions, resolucions i actes sense del Consell General sense valor o rang de llei], s'interposa contra les sentències que desestimen en fase de recurs les demandes presentades en el marc del procediment urgent i preferent, els autes que desestimen o no admeten en fase de recurs els incidents de nul·litat que també es configuren com un procediment urgent i preferent, d'acord amb l'article 41, apartat 1, de la Constitució, o les resolucions judicials fermes dictades pel Tribunal Superior de Justícia encara que no s'hi hagi interposat un incident de nul·litat.*

urgent i preferent regulat per la llei, que, en qualsevol cas, se substanciarà en dues instàncies”.

És a dir, l'accés a aquesta garantia jurisdiccional especial requereix preceptivament haver d'acudir abans a un procediment judicial específic davant la jurisdicció ordinària, perquè els òrgans de la Justícia, en la seva condició de seu natural de protecció dels drets i llibertats dels ciutadans, siguin els que els assegurin en primer lloc la seva tutela en qualsevol procediment ordinari. I en el cas que aquesta no satisfaci les pretensions del recurrent, li resta – en la seu de les jurisdiccions nacionals- accedir al recurs extraordinari d'empara davant el Tribunal Constitucional. Aquest doble sistema de protecció esglaonada dels drets fonamentals és una mostra més del caràcter privilegiat que la Constitució va preveure per a seva tutela.

La finalitat del procediment de l'article 41.1 de la Constitució és proporcionar una tutela ràpida als drets fonamentals. Però, en termes processals, què significa que el procediment sigui qualificat com urgent i preferent?

La *urgència* comporta l'exigència d'accentuar la celeritat en l'actuació judicial, de tal forma que aquesta qualitat autoritza al legislador a suprimir actuacions processals que, sense menystenir el dret d'accés a la jurisdicció (art. 10.1 de la Constitució), serveixi per obtenir una major celeritat en la seva tramitació.

Per la seva banda, la *preferència* del procediment implica l'exigència de prioritat absoluta per part de les normes reguladores de la competència funcional, en la gestió de les causes que arribin a la seva jurisdicció. Per tant, les lleis que regulin el procediment urgent i preferent han de permetre als òrgans judicials l'alteració en l'ordre de tramitació dels assumptes relatius a la garantia dels drets fonamentals, postergant el coneixement dels altres litigis sotmesos a la seva competència.

A l'últim, i tot i que la Constitució no fa referència expressa, de les notes de urgència i preferència es deriva de forma natural una tercera característica del procediment de l'article 41.1 de la Constitució: el seu caràcter *especial*. Una especialitat que està determinada pel seu objecte que no és cap altre que la tutela de drets fonamentals. Això significa que les pretensions del recurrent articulades a través del procediment urgent i preferent tenen un caràcter limitat a la garantia constitucional dels drets i llibertats reconeguts als Capítols III i IV del Títol II de la Constitució, és a dir, als aspectes de contingut constitucional definits per la norma suprema, però no a les qüestions de legalitat ordinària. Aquestes han de ser resoltes mitjançant els procediments judicials ordinaris.

Aquesta és la lògica processal i no cap altra, és la que establí el legislador constituent per a la garantia dels drets fonamentals. En conseqüència, cal reiterar que seria contrari a l'ordre constitucional una previsió legal que directament o indirectament permetés o provoqués per una regulació confusional, un ús simultani de recursos davant la jurisdicció ordinària i del recurs d'empara davant la jurisdicció constitucional. Com ha interpretat el Tribunal Constitucional, de donar-se aquesta circumstància el recurs d'empara seria prematur [Aute del 8 d'abril del 2019 (Causa 2019-19-RE)].

A la llum de la jurisprudència examinada anteriorment sobre el recurs d'empara i els problemes interpretatius que en l'ordre processal han estat subratllats, cal dir que la nova regulació del procediment urgent i preferent de l'article 86 de la Llei qualificada del Tribunal constitucional duta a terme per la *Llei 14/2018, del 18 d'octubre, del Codi de procediment civil*, no és segur que garanteixi amb la necessària seguretat jurídica i certesa el caràcter extraordinari i subsidiari del recurs d'empara. Ni tampoc que no generi confusió entre els recurrents.

A criteri d'aquest comentari jurisprudencial, la redacció anterior regulació de l'article 86 era prou clara:

“El recurs d'empara, llevat dels supòsits contemplats en els articles 95 i 96 d'aquesta Llei, s'interposa enfront sentències desestimatòries de la demanda dictades en última instància per la jurisdicció ordinària en el decurs del procediment urgent i preferent previst a l'article 41.1 de la Constitució.”

Amb aquesta previsió legal, l'objecte del procediment urgent i preferent eren tots els drets i llibertats fonamentals susceptibles d'empara, en causes dictades en última instància i sense separar el dret d'accés a la jurisdicció dels drets de caràcter substantiu. La subsidiarietat respecte del recurs urgent i preferent del recurs extraordinari d'empara no oferia dubtes interpretatives.

Tanmateix, de la nova i complexa redacció atribuïda a l'article 86 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, que introdueix el incident de nul·litat de resolucions judicials (no fermes i fermes), no es pot descartar que generi més dubtes que beneficis processals. L'experiència que aporta l'examen jurisprudencial d'aquest any no constitueix un bon precedent.

3. El procediment de nul·litat de resolucions

La nova formulació de l'article 86 és la següent:

“El recurs d'empara, llevat dels supòsits establerts als articles 95 i 96 d'aquesta Llei, s'interposa contra les sentències que desestimen en fase

de recurs les demandes presentades en el marc del procediment urgent i preferent, els autes que desestimen o no admeten en fase de recurs els incidents de nul·litat que també es configuren com un procediment urgent i preferent, d'acord amb l'article 41, apartat 1, de la Constitució, o les resolucions judicials fermes dictades pel Tribunal Superior de Justícia encara que no s'hi hagi interposat un incident de nul·litat”.

Lògicament, aquest nou redactat comportà també la modificació del règim jurídic del procediment urgent i preferent ex article 41.1 de la Constitució, que regulat per la *Llei transitòria de procediments judicials de 21 de desembre de 1993*. En allò que és d'interès per aquest comentari, cal subratllar la redacció donada als articles 18 *ter* i 18 *quarter*, que diversifiquen l'anomenat incident de nul·litat actuacions, mitjançant un procediment que presenta dues modalitats: el procediment de nul·litat de les resolucions no fermes (*ter*)³ i el procediment de nul·litat de resolucions fermes (*quarter*)⁴.

3 *“Article 18 ter. Nul·litat de les resolucions no fermes*

1. La nul·litat processal es planteja en el procés de conformitat amb les normes següents:

- a) A instància de part, per mitjà dels recursos establerts legalment contra la resolució de què es tracti. La nul·litat també es pot demanar fent ús dels incidents o els altres mitjans que estableixin les lleis, o demanant al batlle o el tribunal competent que l'acordi d'ofici tal com preveu la lletra b següent.*
- b) D'ofici pel batlle o el tribunal, en qualsevol moment abans de dictar la sentència o la resolució que finalitzi el procés en la primera instància. El batlle o el tribunal ha de donar audiència prèvia a les parts del procés, perquè en el termini de tretze dies hàbils es pronunciï sobre l'existència de la nul·litat, i ha de resoldre en el termini dels tretze dies hàbils següents.*
- 2. El batlle o el tribunal, un cop rep l'incident de nul·litat, pot no admetre'l en cas que consideri, motivadament, que no té cap fonament. En cas contrari, el trasllada a les parts interessades perquè facin les al·legacions oportunes en el termini de tretze dies hàbils. Posteriorment, el batlle o el tribunal competent resol mitjançant un aute dins els tretze dies hàbils següents.*
- 3. L'aute que decideix la nul·litat ordena la retroacció de les actuacions al moment immediatament anterior en què es va produir la infracció processal determinant de la nul·litat. Contra l'aute que no admet o que resol l'incident de nul·litat no es pot interposar cap recurs, sense perjudici que es pugui plantejar la qüestió en virtut dels recursos que escaiguin contra la sentència o la resolució definitiva.”*

4 *S'afegeix un nou article 18 quater, dins la secció tercera del capítol segon de la Llei transitòria de procediments judicials, del 21 de desembre de 1993, el qual queda redactat com segueix: “Article 18 quater. Nul·litat de les resolucions fermes*

- 1. Les persones que hagin estat part d'una sentència o una resolució fermes o que s'hi vegin afectades poden demanar al batlle o el tribunal que la va dictar que l'anul·li, tot fonamentant la petició en la vulneració de drets fonamentals per infraccions processals o defectes de forma que hagin causat indefensió, o en la incongruència de la sentència o la resolució, sempre que qui sol·licita la nul·litat no hagi pogut denunciar aquesta vulneració anteriorment.*
- 2. L'incident de nul·litat es pot formular en el termini de tretze dies hàbils des de la notificació de la sentència o la resolució, o des que s'hagi tingut coneixement de la vulneració del dret. En aquest darrer cas, no poden haver transcorregut més de dos anys des del moment de la notificació de la sentència o la resolució definitiva.*

La introducció d'aquest procediment ha suposat una alteració de la processal d'accés a l'empara constitucional. La jurisprudència que és objecte d'aquesta crònica així ho posa en relleu, especialment pels esforços interpretatius desplegats pel Tribunal per aclarir als recurrents l'adequada aplicació de les noves previsions normatives dels articles 18 *ter* i 18 *quarter*.

Tot i que és habitual referir-se a aquesta modificació legislativa com a incident de nul·litat de resolucions o actuacions judicials, i així ho fa també la Llei en la seva part dispositiva, conceptualment es tracta d'un veritable procediment de garantia jurisdiccional autònom. I no d'un incident.

L'origen del procediment de nul·litat d'actuacions es situa en el mateix Dret romà. S'acostuma a citar la *restitutio in integrum* com referent històric d'aquesta modalitat processal⁵. En termes generals, es defineix pel seu caràcter excepcional, en la mesura que relativitza el principi pel qual les resolucions judicials fermes no són revisables, al permetre als òrgans de la Justícia que dictaren els actes que —efectivament— els puguin revisar. Així mateix, és un procediment que no permet donar satisfacció a demandes

-
3. El batlle o el tribunal, un cop rep l'incident de nul·litat, pot no admetre'l en cas que consideri, motivadament, que no té cap fonament. En cas contrari, el trasllada a les parts interessades perquè facin les al·legacions i proposin les proves oportunes en el termini de tretze dies hàbils. Posteriorment, el batlle o el tribunal competent, després de practicar les proves proposades que consideri útils, pertinents i necessàries per resoldre la demanda i les altres proves que decideixi d'ofici, resol mitjançant un aute dins els tretze dies hàbils següents.
 4. *Contra l'aute que no admet o que resol l'incident de nul·litat en primera instància es pot interposar un recurs d'apel·lació en el termini de tretze dies hàbils davant la sala competent del Tribunal Superior de Justícia, de la qual no poden formar part els magistrats que eventualment hagin resolt l'incident de nul·litat en primera instància. La sala competent pot no admetre el recurs si considera, motivadament, que no té cap fonament. En cas contrari, trasllada el recurs a les parts interessades perquè facin les al·legacions i proposin les proves oportunes en el termini de tretze dies hàbils. Posteriorment, la sala competent, després de practicar les proves proposades que consideri útils, pertinents i necessàries per resoldre la demanda i les altres proves que decideixi d'ofici, resol mitjançant un aute dins els tretze dies hàbils següents.*
 5. *Contra l'aute que no admet o que resol el recurs en fase d'apel·lació no es pot interposar cap recurs.*
 6. *L'incident de nul·litat no suspèn l'execució de la sentència o la resolució a la qual s'imputa la vulneració de drets fonamentals, llevat que ho decideixi expressament el batlle o el tribunal quan consideri que en cas contrari es pot ocasionar un perjudici greu i de difícil reparació a la part que formula l'incident.*
 7. *La formulació prèvia de l'incident de nul·litat no és un requisit necessari per interposar un recurs d'empara davant el Tribunal Constitucional quan es tracti d'una resolució judicial ferma dictada pel Tribunal Superior de Justícia.*"
- 5 Vid. J.M. CHOZAS ALONSO, "la expansión del incidente de nulidad de actuaciones por motivos procesales. A propósito de la STC 43/2010, de 26 de julio." *Derecho Privado y Constitución*, nº25, gener/desembre 2011, p. 315.

per vulneració substantiva de drets fonamentals debatudes al llarg del procediment, sinó a reclamacions de caràcter formal que generin indefensió material. Una altra peculiaritat és el caràcter subsidiari del procediment, entès en el sentit que únicament pot ser activat quan no hagi estat possible la seva denúncia i invocació formal durant la vigència del procediment. A l'últim, aquest procediment és també de caràcter dispositiu: ha de ser la part qui ho activi, no ho pot ser d'ofici⁶.

Doncs bé, atesa la complexitat de la reforma legislativa de les normes processals del 2018 i la seva projecció sobre la jurisprudència generada al llarg del 2020 i els problemes detectats en aquesta crònica pel mateix Tribunal Constitucional en les seves resolucions sobre el recurs d'empara, cal plantejar-se la qüestió sobre la seva adequació i funcionalitat processal al sistema de garanties dels drets fonamentals dissenyat per l'article 41 de la Constitució: el procediment urgent i preferent i el recurs d'empara.

Més concretament, no és segur que la reforma dels procediments judicials asseguri el caràcter extraordinari i subsidiari del recurs d'empara sinó que, per contra, el converteixi –de fet– en una instància judicial més. Així mateix, la divisió de la competència jurisdiccional dels recursos la Justícia entre les lesions en l'ordre processal (incident de nul·litat de resolucions) i en l'ordre substantiu (procediment urgent i preferent) no sembla tampoc que faciliti la necessària economia processal en demandes d'empara constitucional. Sobretot, perquè a través del procediment urgent i preferent es podria unificar el judici sobre els presumptes vicis formals i materials denunciats pel recurrent.

A l'últim, tot i reconeixent que no resulta fàcil que un òrgan judicial revisi les seves decisions, l'opció de introduir el procediment de nul·litat de resolucions, pot tenir més sentit en el cas de les resolucions que han esdevingut fermes. Sobre aquelles que no ho són, no resulta fàcil albirar els avantatges.

6 Vid. A.NARVÁEZ RODRÍGUEZ, "El nuevo incidente de nulidad de actuaciones contra resoluciones judiciales definitivas". Boletín Informativo del Ministerio de Justicia, n° 1831, 15 d'octubre de 1998, p.7-8.

B. LA BONNE ADMINISTRATION DE LA JUSTICE ET LES GARANTIES CONSTITUTIONNELLES DU PROCÈS

Jordane Arlettaz

Professeur de droit public, Université de Montpellier (France)

L'année 2020, singulière pour avoir connu une pandémie mondiale et emporté une nécessaire adaptation du fonctionnement des Cours constitutionnelles en Europe, n'a cependant pas affecté la ligne jurisprudentielle du Tribunal constitutionnel andorran en matière de droits et libertés, qui poursuit sa mission d'interprète de la Constitution dans une certaine fidélité à la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'Homme. Si l'année passée a été l'occasion pour les juges de préciser le contenu de l'*habeas corpus* andorran¹, du droit de propriété², du droit à l'intimité³ ou encore du droit à la vie⁴, l'article 10 de la Norme fondamentale, largement mobilisé parce qu'il contient l'essentiel des droits des justiciables, demeure sur-représenté parmi les dispositions invoquées par les requérants devant le Tribunal constitutionnel. Ce dernier, sans endosser la fonction d'un tribunal suprême, participe donc à l'édification d'une justice andorrane respectueuse des garanties constitutionnelles du procès.

Plus précisément, la jurisprudence du Tribunal constitutionnel entend préserver le principe d'une bonne administration de la justice, principe objectif et fonctionnel dont découle un ensemble de droits pour les justiciables. Le principe d'une bonne administration de la justice n'est pas, en effet, un droit à une bonne administration de la justice ; en cela, il ne saurait être directement invocable devant le Tribunal constitutionnel dans le cadre d'un recours d'empara. Il contient plus spécifiquement une obligation pesant sur l'Etat, ses institutions ainsi que sur les différents acteurs œuvrant dans ou devant les juridictions. Absent du Chapitre III de la Constitution d'Andorre relatif aux Droits fondamentaux de la personne, il n'est cependant pas totalement ignoré de la Norme fondamentale et apparaît dans sa version défailtante à l'article 92 qui impose à l'Etat de réparer les dommages causés par

1 Arrêt 2019-75-RE du 17 février 2020.

2 Arrêt 2019-72-RE du 13 juillet 2020.

3 Arrêté 2020-51-RE du 12 octobre 2020.

4 Arrêt 2020-37-RE du 13 juillet 2020.

un fonctionnement « anormal » de l'administration de la justice. Obligation emportant de nécessaires moyens humains et matériels, le principe d'une bonne administration de la justice porte juridiquement une obligation de résultat qui ne sera réalisée que si sont respectées les garanties constitutionnelles du procès : droits de la défense, contradictoire, célérité, publicité, motivation, indépendance, impartialité, présomption d'innocence, procès équitable, droit au juge, double degré de juridiction, etc.

Le principe de bonne administration de la justice est communément reconnu au sein des Etats européens et bénéficie d'un regain d'intérêt doctrinal en France comme en Espagne⁵ dès lors que ce principe est venu questionner leur respectif contentieux constitutionnel consacré à la protection des droits et libertés. La Question prioritaire de constitutionnalité (QPC) française d'un côté, le recours d'*amparo* espagnol de l'autre, sont en effet des voies de droit encadrées par un ensemble de critères de recevabilité ayant fait l'objet d'un contrôle au regard du principe de bonne administration de la justice. Le Conseil constitutionnel français dans sa décision du 3 décembre 2009, saisi de la loi organique mettant en œuvre la QPC, a reconnu à cette occasion et pour la première fois, que la bonne administration de la justice constituait un « *objectif de valeur constitutionnelle* » qui résulte des articles 12, 15 et 16 de la Déclaration des droits de l'homme et du citoyen de 1789, élevant ce faisant la contrainte juridique qu'exerce ce principe sur le législateur. De l'autre côté des Pyrénées, le Tribunal constitutionnel espagnol s'est engagé, à partir de 2016, dans une motivation plus détaillée de la vérification du critère de la « *importance constitutionnelle spéciale* » d'une requête en *amparo* après que la Cour européenne lui a enjoint, au nom du principe de bonne administration de la justice, d'explicitier l'application de ce critère aux affaires déclarées recevables⁶. Ainsi, le principe de bonne administration de la justice devient peu à peu un principe juridiquement contraignant dont les contours sont autant d'exigences posées aux modèles de justice en Europe.

La jurisprudence du Tribunal constitutionnel rendue au cours de l'année 2020 est de même particulièrement intéressante au regard du principe d'une bonne administration de la justice. De nombreuses affaires s'intéressent en

5 Voir notamment M. Hernández Ramos, « Incumplimiento de la buena administración de justicia del Tribunal Constitucional en la admisión del recurso de amparo. El caso Arribas Antón vs. España del TEDH », *Revista Española de Derecho Constitucional*, 2016, n° 108, p. 307-335; A. Levade, « Les «petits cailloux» du Conseil constitutionnel ou les décisions anticipatrices de la QPC », *Annuaire international de justice constitutionnelle*, n° 25-2009, 2010.

6 Cour européenne des droits de l'Homme, Arribas Antón contre Espagne, 20 janvier 2015.

effet, d'abord, à la qualité de la motivation des décisions de justice, « *devoir fondamental* » qui entend garantir que la justice soit bien dite (1). D'autres ont mené à de nombreux constats d'inconstitutionnalité en raison de la violation du droit constitutionnel à un procès dans un délai raisonnable, le Tribunal constitutionnel cherchant ici à ce que justice soit rendue (2).

1. Dire la justice : le contrôle du respect de l'obligation de motiver les décisions de justice

L'exigence de motivation des décisions de justice découle de plusieurs articles de la Constitution andorrane. Elle relève d'abord du champ des droits constitutionnels de nature procédurale inscrits à l'article 10 de la Constitution dont, notamment, celui selon lequel « *toute personne a droit à [...] une décision fondée en droit* ». L'obligation de motiver les décisions de justice est également mentionnée dans le Titre VII relatif à la Justice et plus précisément à l'article 86.2 de la Constitution, aux termes duquel « *les décisions sont motivées [et] fondées sur l'ordre juridique* ». Enfin, comme l'affirme le Tribunal constitutionnel en citant la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'Homme, la motivation « *est une conséquence de la bonne administration de la justice* »⁷.

La motivation des décisions de justice est dès lors une composante du principe de bonne administration de la justice en permettant de réaliser tout un ensemble de finalités précisées par la jurisprudence constitutionnelle et qui caractérisent un principe largement fonctionnel. La première des finalités est adressée aux justiciables : une décision bien motivée est en effet une décision bien comprise. Ainsi, affirme le Tribunal, le devoir de motivation « *résulte de la nécessité pour les juges d'expliquer le raisonnement utilisé afin que les justiciables puissent comprendre les raisons pour lesquelles leurs prétentions ont été rejetées en tout ou en partie* ». Une décision bien motivée est aussi une décision bien acceptée ; selon la Cour européenne des droits de l'Homme, la motivation des décisions de justice, qui est l'une des garanties implicites de l'article 6§1 de la Convention⁸, « *permet de montrer aux parties que leur cause a réellement été entendue et, ainsi, de contribuer à une meilleure acceptation de la décision* »⁹. La seconde des finalités entend garantir la bonne collaboration entre les différents degrés de juridictions : une décision bien motivée est sur ce plan une décision qui pourra être

7 Arrêt 2019-77-RE du 19 mai 2020, § 3.4.

8 Cour européenne des Droits de l'Homme, H. contre Belgique, 30 novembre 1987.

9 Cour européenne des Droits de l'Homme, J.-L. Magnin contre France, 10 mai 2012.

bien contrôlée. En effet, selon les juges constitutionnels, « *l'explication de l'argumentation d'acceptation ou de rejet des prétentions des parties est celle qui permet aux juridictions supérieures, qui doivent statuer sur les recours contre les décisions de justice, puissent connaître les raisons de la décision du tribunal a quo* »¹⁰.

Si donc bien administrer la justice est d'abord bien la dire, il convient de préciser ce qu'est une motivation répondant aux garanties constitutionnelles du procès. Sur ce point, la jurisprudence du Tribunal s'inscrit dans les pas de la Cour européenne des droits de l'Homme, selon laquelle « *la motivation doit contenir une exigence de rigueur et de qualité. Et en ce sens, des fondements standards, squelettiques ou vagues ont été assimilés à un déni de justice* »¹¹. Il en va notamment ainsi d'une motivation qui se contente d'affirmer que « *l'arrêté rendu est conforme aux objectifs de la loi* », motivation jugée par le Tribunal de purement « *formelle et abstraite* »¹², ne permettant donc pas de connaître les raisons ni les fondements de la décision de refuser l'accès à une Commission rogatoire internationale (CRI). Un tel refus est au contraire suffisamment motivé quand la juridiction « *fait une interprétation de la norme applicable [...] et de la logique et de la dynamique du fonctionnement de la CRI entre les États demandeur et requis* » et qu'elle « *expose que la nature procédurale de la règle n'est pas susceptible d'être interprétée amplement* »¹³. De son côté, une décision prononçant le prolongement d'une détention provisoire remplit les exigences de motivation quand « *ne se limite pas à reprendre les arguments exposés lors des précédentes décisions de prolongation de la détention provisoire* »¹⁴ ou quand « *l'ensemble de l'argumentation utilisée par les organes judiciaires contient les raisons pour lesquelles la détention provisoire du requérant a été ordonnée* »¹⁵.

Enfin, il conviendra de noter que la motivation des décisions de justice ne s'applique pas seulement à la réponse des Tribunaux aux prétentions des parties ni au seul raisonnement suivi par les juges ; elle se diffuse plus largement dans les différentes étapes de la décision, notamment en matière de preuve. Sur ce point cependant, le contrôle de constitutionnalité effectué

10 Arrêt 2019-77-RE du 19 mai 2020, § 3.4 ; Arrêté 2020-52-RE du 7 septembre 2020, § 3.3.

11 Arrêté 2020-68-RE du 16 novembre 2020, § 3.3. ; Arrêt 2019-77-RE du 19 mai 2020, § 3.4.

12 Arrêt 2019-77-RE du 19 mai 2020, § 3.5.

13 Arrêté 2020-52-RE du 7 septembre 2020, § 3.5.

14 Arrêt 2020-10-RE du 26 mai 2020, § 3.3.

15 Arrêté 2020-64-RE du 7 septembre 2020, § 3.4.

par le Tribunal est pour le moins retenu dès lors que « *l'appréciation des preuves relève de la compétence des juridictions de droit commun* »¹⁶ ; en ce sens, les juges constitutionnels ne concluront à la violation de l'article 10 de la Constitution qu'en cas d'erreur « *qui conduit à des conclusions absurdes ou arbitraires* » ou quand « *cette appréciation n'est pas motivée, est logiquement ou juridiquement irraisonnable* »¹⁷. Cette retenue dans le contrôle exige certes du Tribunal qu'il protège les droits constitutionnels sans pour autant se substituer aux juges ordinaires à qui revient l'appréciation de la preuve ; elle n'empêche cependant nullement les constats de violation du « *droit fondamental à la juridiction [...] dans son aspect de droit à un procès équitable, en raison de l'absence de motivation du refus d'un élément de preuve demandé* ». L'arrêt 2020-48-RE juge par exemple que le rejet d'une preuve sollicitée par un justiciable et appréciée par la Chambre administrative comme « *non nécessaire pour trancher le litige* », « *constitue une demande de principe, puisque pour se conformer au canon de constitutionnalité, il appartient à la juridiction ordinaire d'indiquer pourquoi la preuve n'est pas nécessaire pour statuer sur les prétentions soutenues* »¹⁸. Le contrôle de l'exigence de motivation des décisions de justice relativement à la preuve frôle cependant parfois l'appréciation des faits et conduit alors le Tribunal constitutionnel à conclure à son caractère « *irraisonnable* » comme dans l'arrêt relatif à un contentieux issu de problèmes récurrents d'infiltrations d'eau dans un logement loué. Alors que la Chambre civile du Tribunal supérieur de justice a jugé « *que ces infiltrations se trouvaient très localisées et n'empêchaient pas d'occuper les pièces principales* », le Tribunal affirme dans l'arrêt 2019-81-RE « *qu'en considérant que les défauts constatés n'étaient pas graves et importants la Chambre civile a fait une appréciation des preuves déraisonnable* »¹⁹.

2. Rendre la justice : le contrôle du respect du droit à un procès dans un délai raisonnable

Le contrôle du respect du *droit constitutionnel de tout individu à obtenir « un procès d'une durée raisonnable »*, pour reprendre les termes de l'article 10.2 de la Constitution, a très largement monopolisé le Tribunal au cours de l'année 2020 : « *ce droit, qui est intégré au droit général à la juridiction, doit être garanti par tous les organes judiciaires et, en parti-*

16 Arrêt 2019-81-RE du 13 juillet 2020, § 3.5 ; Arrêté 2020-28-RE du 16 novembre 2020.

17 Arrêt 2019-81-RE du 13 juillet 2020, §3.5.

18 Arrêt 2020-48-RE du 16 novembre 2020, § 3.4.

19 Arrêt 2019-81-RE du 13 juillet 2020, § 3.14.

culier, par le Tribunal constitutionnel, en tant qu'interprète suprême de la Constitution »²⁰. Ainsi, 12 décisions dont 9 concernant la matière pénale ont été rendues sur le seul fondement du droit à un procès dans un délai raisonnable, auxquelles il conviendra d'ajouter tous les recours soulevant la même allégation parmi d'autres motifs. Mais l'importance de ce contentieux n'est pas seulement de nature quantitative ; elle est aussi qualitative dès lors que le Tribunal a été saisi de la problématique du délai raisonnable à tout stade de la procédure ainsi qu'à l'égard de procédures ou de mesures connexes au litige principal²¹ et que la jurisprudence s'est aussi intéressée à la durée de la mise en exécution des décisions de justice²².

Le droit à obtenir un procès dans une durée raisonnable est un droit fondamental qui fait corps avec l'idée d'une bonne justice ; en ce sens, ce droit subjectif poursuit la fonction objective de bonne administration de la justice. Selon la Cour européenne des droits de l'Homme, « *la Convention souligne l'importance que la justice ne soit pas administrée avec des retards propres à en compromettre l'efficacité et la crédibilité* »²³. En ce domaine donc et de jurisprudence constante, le Tribunal constitutionnel s'inspire très largement de la Cour européenne des droits de l'Homme dont il importe à la fois les critères d'évaluation permettant d'apprécier ce qui peut être considéré comme « raisonnable » et la méthode argumentative. Pédagogue, la jurisprudence constitutionnelle n'en demeure pas moins imprévisible dès lors que la part de casuistique inhérente à ce décompte du temps représente un véritable défi lancé à la systématisation. Pareille casuistique est d'ailleurs elle-même encouragée par la Cour de Strasbourg lorsque celle-ci appelle à une appréciation *in concreto* du caractère raisonnable de la durée d'une procédure qui doit se mesurer « *dans chaque cas* » et « *suivant les circonstances de l'affaire* »²⁴. La détermination des critères d'évaluation du temps qui passe devient alors la seule colonne vertébrale permettant de donner chair au droit de tout individu à obtenir un procès dans une durée raisonnable ; ce droit repose en effet, selon le Tribunal constitutionnel, sur « *un concept juridique indéterminé* »²⁵ ou encore découle d'une « *expression constitutionnelle qui implique un concept juridique indéterminé* »²⁶.

20 Arrêt 2019-70-RE du 26 février 2020, § 3.1.

21 Arrêt 2019-68-RE du 21 janvier 2020.

22 Arrêt 2020-61-RE du 16 novembre 2020.

23 Cour européenne des droits de l'Homme, Katte Klitsche de la Grange contre Italie, 27 octobre 1994.

24 Cour européenne des droits de l'Homme, Frydlencher contre France, 27 juin 2000.

25 Arrêt 2019-68-RE du 21 janvier 2020, § 3.1.

26 Arrêt 2020-61-RE du 16 novembre 2020, § 3.2.

Le contrôle du respect du droit à un procès dans un délai raisonnable se déploie selon une mécanique bien stabilisée ; il s'agit en effet d'apprécier dans un premier temps le caractère, raisonnable ou non, de la durée d'une procédure, puis d'évaluer dans un second temps si l'éventuelle durée excessive se justifie au regard du contexte de l'affaire. En d'autres termes, une durée déraisonnable est celle qui dure sans raison légitime. Si la casuistique empêche de déterminer *a priori* ce qu'est un temps excessif, le Tribunal constitutionnel offre dans certaines décisions un décompte qui peut aller de quelques mois²⁷ à plus de 25²⁸, mais qui peut également donner le vertige en rappelant l'existence d'une procédure pénale toujours en cours alors même qu'elle fut initiée il y a plus de 12 ans²⁹, voire plus de 15 ans³⁰ ; parfois, le Tribunal constitutionnel n'offre pas de décompte précis et souligne alors l'existence d'« *une longue période* »³¹ qui peut affecter aussi bien la durée d'une procédure déclaratoire que celle d'une procédure d'exécution. En ce dernier domaine, il est possible de s'interroger sur les modalités d'appréciation de la durée d'exécution d'une décision de justice dès lors que cette procédure présente des « *caractéristiques uniques* », « *moins soumise à des délais que les procès déclaratifs* »³². Pour autant, le contrôle de constitutionnalité reste, par-delà les spécificités, vigilant : « *une attention particulière doit également être accordée à la suspension injustifiée de l'exécution, car c'est l'exécution de la décision qui satisfait finalement la prétention du justiciable* »³³.

Enfin, les juges peuvent à ce stade rencontrer une difficulté à l'heure de déterminer le point de départ du délai, difficulté renforcée lorsqu'une affaire transfrontalière reçoit par exemple un écho dans une procédure pénale suivie en Espagne. L'arrêt 2019-85-RE se conclut par la décision de « *Déclarer irrecevable le recours d'empara [...] contre l'inactivité de la Batllia* » après s'être interrogé sur la question de savoir si la durée de la procédure devait être appréciée en prenant comme point de départ l'année 2015 – début de la procédure andorrane – ou celle de 2019 – fin de la procédure espagnole : « *le caractère raisonnable de la durée prolongée dans*

27 Arrêt 2020-7-RE du 13 juillet 2020.

28 Arrêt 2019-86-RE du 19 mai 2020.

29 Arrêt 2019-68-RE du 21 janvier 2020.

30 Arrêt 2020-19-RE du 13 juillet 2020.

31 Arrêt 2019-70-RE du 26 février 2020.

32 Arrêt 2020-61-RE du 16 novembre 2020, §3.4

33 Arrêt 2019-92-RE du 26 mai 2020, § 3.2.

le temps est très différent si nous comptons à partir de 2015 ou de mai 2019 ou d'octobre de la même ». En l'espèce, le Tribunal constitutionnel juge que « *l'inactivité des organes judiciaires [...] ne peut faire l'objet de critique que, principalement à partir de l'achèvement total de la procédure pénale traitée en Espagne ou éventuellement du jugement de première instance* »³⁴.

Une fois appréciée la durée de la procédure, les juges s'engagent alors dans un exercice de pondération ou de conciliation d'un ensemble de critères largement inspiré de la jurisprudence de Strasbourg ; cette commune inspiration ne conduit cependant pas à un paragraphe de principe faisant consensus entre les juges dès lors que certaines décisions évoquent cinq critères d'évaluation quand d'autres n'en citent que trois, condensant ce faisant un ensemble de sous-critères.

L'examen de la nature de ces critères montre cependant un intérêt particulier du Tribunal constitutionnel pour la question de la complexité de l'affaire comme du comportement des parties au litige, ces deux données étant systématiquement citées et évaluées par la jurisprudence constitutionnelle. En ce sens, une procédure qui s'étire dans le temps ne sera pas appréciée comme violant le droit constitutionnel à un procès dans un délai raisonnable si l'affaire présente une grande complexité ou si de nombreux retards sont imputables au comportement d'un justiciable adepte de manœuvres dilatoires. Les procédures pénales initiées par les tribunaux andorrans à l'égard de faits ayant un caractère économique-financier relèvent de cette catégorie d'affaires présentant une évidente complexité en raison notamment de l'importance du nombre des parties et du caractère transfrontalier des infractions comme des procédures. Cette complexité, régulièrement invoquée par le Ministeri fiscal, y compris à l'aide de références précises (19 volumes, près de 17.000 folios³⁵), n'est pourtant pas toujours retenue par le Tribunal.

Dans l'arrêt 2020-19-RE du 13 juillet 2020, les juges contestent ainsi la complexité procédurale et technique d'une affaire de blanchiment d'argent et de délinquance organisée, affirmant que la durée de la procédure, qui s'établit à 15 ans, « *est objectivement beaucoup plus élevée que ce qu'il faut attendre d'une phase d'instruction* »³⁶ ; dès lors conclut le Tribunal,

34 Arrêté 2019-85-RE du 21 janvier 2020, § 3.3.

35 Arrêt 2019-70-RE du 26 février 2020.

36 Arrêt 2020-19-RE du 13 juillet 2020, §3.3.

« Par conséquent, si l'on tient compte de la complexité, de la durée et de l'attitude des parties, il apparaît que le droit à une durée raisonnable a été enfreint et, donc le droit à la juridiction »³⁷. Dans une affaire civile, le Tribunal a également souligné que la présence de six intervenants à l'instance pouvait certainement expliquer « que son déroulement soit plus lent que d'ordinaire » mais ne pouvait justifier que « la réalisation d'un élément de preuve ait durée près de trois ans »³⁸. Par ailleurs, le Tribunal constitutionnel n'a pas hésité à conclure à la violation des droits constitutionnels tout en concédant la réalité de la complexité de l'affaire : « si la complexité d'une affaire peut expliquer un ralentissement de la procédure, elle ne peut, [...] justifier un retard de plusieurs années »³⁹. L'appréciation contextuelle du Tribunal démontre ainsi que la pondération qui sous-tend le contrôle des juges constitutionnels ne saurait se suffire de ce seul critère de la particulière technicité des faits reprochés ou des procédures engagées. Il en va également ainsi lorsque la durée excessive se constate pour une procédure ou une demande connexe au litige principal dès lors que « l'exigence de la durée raisonnable peut s'appliquer comme s'il s'agissait d'un procès complet »⁴⁰ ; en d'autres termes, la complexité de l'affaire ne signifie nullement la complexité de toute nouvelle demande pour laquelle la durée raisonnable doit également être respectée au regard des exigences constitutionnelles.

D'autres critères semblent faire moins consensus au sein du Tribunal car ils ne sont pas systématiquement cités par ce dernier. Sans doute la part importante de casuistique et de contrôle *in concreto* exige une adaptation constante des critères retenus dans le cadre du contrôle par les juges du respect des droits constitutionnels procéduraux. Il demeure que la mention de certains éléments peut surprendre. Il en va ainsi du critère relatif au « délai écoulé »⁴¹ ou encore celui, proche, des « marges ordinaires de durée de procès similaires »⁴² qui apparaissent plus précisément comme des grilles de référence relevant du premier temps de la mécanique du contrôle de constitutionnalité, à savoir l'appréciation de la durée des procédures ; à l'heure du second temps de la mécanique qui fait désormais place à la pondération au regard des spécificités de l'affaire, le critère de la durée ordinaire des

37 Arrêt 2020-19-RE du 13 juillet 2020, § 3.4.

38 Arrêt 2020-60-RE du 16 novembre 2020, § 3.4.

39 Arrêt 2019-87-RE du 19 mai 2020, § 3.6.

40 Arrêt 2019-68-RE du 21 janvier 2020. Voir également Arrêt 2020-34-RE du 7 septembre 2020.

41 Arrêt 2019-68-RE du 21 janvier 2020.

42 Arrêté 2019-85-RE du 21 janvier 2020.

procédures dans des litiges similaires ne semble pas d'un grand secours, le comportement des parties pouvant par exemple modifier les délais dans des affaires pourtant comparables. Si donc l'ensemble des critères est mentionné dans un même paragraphe, ils n'apparaissent pas tous au même moment du raisonnement du juge. L'arrêt 2019-86-RE du 19 mai 2020 le confirme en précisant que « *Enfin, ayant exclu la complexité et l'attitude des parties comme cause d'un éventuel ralentissement du procès, il convient maintenant d'analyser si le temps écoulé et l'actuation de l'organe judiciaire nous permettent de considérer si nous sommes face à un retard déraisonnable ou inconvenant* »⁴³. La succession de critères si différents conduit alors à mêler mesure du temps et causes non raisonnables, rendant parfois difficile toute systématisation du raisonnement suivi par le Tribunal.

Mais c'est plus fondamentalement l'évocation de « l'organisation personnelle, matérielle et fonctionnelle » des Tribunaux comme celui de leur « charge de travail » qui surprend. Ainsi le Tribunal précise dans certaines jurisprudences, au titre des critères d'évaluation du caractère raisonnable de la durée d'une procédure, « *son comportement procédural et l'attitude des organes judiciaires [...] compte tenu, en l'espèce, de son organisation personnelle, matérielle et fonctionnelle, ainsi que de la charge de travail* »⁴⁴ sans que le lecteur ne soit éclairé sur la question de savoir si cette précision est entendue comme une circonstance atténuante ou au contraire aggravante. La réponse est importante car si l'année 2020 fut une année riche en jurisprudences relatives au droit au respect à un procès dans un délai raisonnable, la lecture des décisions rendues par le Tribunal constitutionnel témoigne du dysfonctionnement structurel de la justice andorrane, à l'origine à la fois de nombreux retards dans les procédures et de multiples constats d'inconstitutionnalité. Le Ministère public le concède, arguant auprès du Tribunal de l'existence de « *difficultés d'ordre structurel, matériel et humain de l'administration de la justice andorrane qui entraîne une paralysie des organes judiciaires les empêchant d'exercer leurs fonctions efficacement* », alléguant parfois que « *le retard pour statuer sur ce litige provient de l'absence de moyens matériels et humains* » et invitant pour cela les juges constitutionnels à conclure que « *de ne pas déclarer la violation alléguée* »⁴⁵.

43 Arrêt 2019-86-RE du 19 mai 2020, § 3.3.

44 Arrêt 2020-61-RE du 16 novembre 2020, § 3.2.

45 Arrêt 2019-84-RE du 19 mai 2020.

Pourtant, le Tribunal constitutionnel, qui ne nie pas la réalité des problèmes structurels que connaît la justice andorrane, évoquant notamment le « *mauvais fonctionnement de l'organe judiciaire et de l'administration de la justice* »⁴⁶, écarte systématiquement pareil argument qui n'est dès lors pas reconnu comme un critère pouvant intervenir dans l'exercice de conciliation et de pondération qu'il déploie au fil de ses décisions. Dans ce contexte, l'utilité et la fonction du critère de la « *charge de travail* » des juridictions dans l'évaluation du caractère raisonnable ou non de la durée d'une procédure ne semblent pas évidentes. Ainsi, l'arrêt 2019-85-RE rappelle que « *les États signataires de la Convention pour la sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales, comme dans le cas de l'Andorre, doivent prendre toutes les mesures nécessaires pour qu'il n'y ait aucune circonstance, ni structurelle ni conjoncturelle, qui entraîne des délais ou des retards de procédure déraisonnables* »⁴⁷. La Cour européenne des droits de l'Homme n'est pas plus attentive aux problèmes structurels qui ne sauraient conduire à un constat de non violation du droit à un procès dans un délai raisonnable dès lors que découle au contraire de l'article 6 de la Convention, une obligation positive des Etats à « *organiser leur système judiciaire de telle sorte que leurs juridictions puissent garantir à chacun le droit d'obtenir une décision définitive [...] dans un délai raisonnable* »⁴⁸. Le Tribunal constitutionnel a fait sienne cette doctrine européenne notamment en jugeant que « *il est nécessaire d'encourager ceux qui ont les compétences appropriées à fournir des moyens matériels et humains aux tribunaux et ainsi garantir les droits des justiciables* »⁴⁹. En ce sens, les problèmes structurels ne sauraient justifier la violation des droits constitutionnels ; ils révèlent au contraire une systématisation de cette violation qui appelle une injonction à résoudre le problème structurel. La résolution de telles défaillances nécessitera sans nul doute une volonté politique, un engagement financier comme un temps certain. Dans l'attente, la Cour européenne a déjà été saisie d'une requête contre l'Etat andorran pour violation de l'article 6 de la Convention et pourrait, si les requêtes venaient à se multiplier, rendre un arrêt pilote mentionnant les problèmes structurels que rencontre la justice andorrane. De son côté, le Tribunal constitutionnel apporte des réponses plus contextuelles, enjoignant de manière générale les juridictions

46 Arrêt 2019-86-RE du 19 mai 2020, § 3.3.

47 Arrêté 2019-85-RE du 21 janvier 2020

48 Cour européenne des droits de l'Homme, Paroisse gréco-catholique Lupeni et autres c. Roumanie, 29 novembre 2016.

49 Arrêt 2020-19-RE du 13 juillet 2020, § 3.4.

à adopter des mesures « *dans les plus brefs délais* »⁵⁰ et prononçant, en cas de constat de violation de l'article 10 de la Constitution, un droit à indemnisation des justiciables pour les préjudices subis. La voie ainsi empruntée par les juges constitutionnels pourrait alors placer le Tribunal au cœur d'un futur dialogue avec la Cour de Strasbourg. Celle-ci a en effet déjà rendu un certain nombre d'arrêts pilotes en raison de manquements récurrents à garantir le droit à un procès dans un délai raisonnable et de dysfonctionnements importants à l'origine de durées de procédures excessives. Il en fut ainsi à l'égard de l'Allemagne en 2010⁵¹, de la Grèce en 2010⁵² et en 2012⁵³, de la Bulgarie en 2011⁵⁴ ou encore de la Turquie en 2012⁵⁵. Pour l'ensemble de ces précédents, les mesures exigées par la Cour européenne aux Etats responsables ont consisté à enjoindre ceux-ci à créer une voie de recours spécifique et effective propre à remédier à la durée non raisonnable des procédures et à indemniser les justiciables.

50 Parmi de nombreuses jurisprudences, voir par exemple Arrêt 2019-92-RE du 26 mai 2020.

51 Cour européenne des droits de l'Homme, Rumpf contre Allemagne, 2 septembre 2010.

52 Cour européenne des droits de l'Homme, Vassilios Athanasiou et autres contre Grèce, 21 décembre 2010.

53 Cour européenne des droits de l'Homme, Michelioudakis contre Grèce, 3 avril 2012.

54 Cour européenne des droits de l'Homme, Dimitrov et Hamanov contre Bulgarie et Finger c. Bulgarie, 10 mai 2011.

55 Cour européenne des droits de l'Homme, Ümmühan Kaplan contre Turquie, 20 mars 2012.

III
PRESENTACIÓ DEL TRIBUNAL SUPREM
DE LUXEMBURG

Presentació del Tribunal constitucional de Luxemburg, efectuada col·lectivament pel **Sr. Jean-Claude Wiwinius**, president, pel **Sr. Francis Delaporte**, vicepresident, i per la **Sra. Fatima Chaouche**, *réfèreataire*

Introduction

La Cour constitutionnelle du Grand-Duché de Luxembourg est de la même génération que le tribunal constitutionnel de la principauté d'Andorre. Elle a été créée par une modification de la Constitution du 12 juillet 1996 ayant introduit un nouvel article 95ter mettant précisément en place une Cour constitutionnelle pour la première fois dans l'histoire du pays¹.

C'est suivant une jurisprudence classique, mais commençant à devenir surannée, que dans leur très grande majorité les juridictions luxembourgeoises ont estimé ne pas pouvoir contrôler la conformité d'une loi à la Constitution².

Cette position devenait sensible à partir du moment où, à la fois la Cour de cassation, à la tête de l'ordre judiciaire, et le comité du contentieux du Conseil d'Etat, à la tête de l'ordre administratif, avaient décidé dès le début des années 1950 qu'il appartenait aux juridictions d'analyser la conventionnalité des lois. D'ailleurs, ne trouve-t-on pas des amorces de cette jurisprudence déjà en 1872 à travers un arrêt du comité du contentieux du Conseil d'Etat qui a reconnu comme étant d'essence supérieure un traité de la sorte à lui donner prééminence sur la loi³.

Depuis les années 1950, de plus en plus de voix s'élevaient pour voir introduire également au Grand-Duché de Luxembourg un contrôle de la constitutionnalité des lois. Plusieurs systèmes étaient préconisés, mais aucun n'emporta la conviction. Les réflexions se poursuivaient et la question était en phase de maturation.

1 Loi du 12 juillet 1996 portant révision de l'article 95 de la Constitution, Mém. A – n° 45 du 12 juillet 1996 et Loi du 27 juillet 1997 portant organisation de la Cour Constitutionnelle, Mém. A – n° 58 du 13 août 1997.

2 Sur le contrôle juridictionnel des lois au Luxembourg, voy. C. SAUER, *Le contrôle juridictionnel des lois au Luxembourg*, Larcier, 2019.

3 Voy. C. SAUER, *Le contrôle juridictionnel des lois au Luxembourg*, Larcier, 2019.

C'est dans ce contexte qu'a été prononcé l'arrêt de la Cour européenne des droits de l'homme du 28 septembre 1995 (l'arrêt *Procola*) qui a retenu que le comité du contentieux du Conseil d'Etat ne remplissait pas les exigences prévues par l'article 6 de la Convention de sauvegarde des libertés fondamentales et des droits de l'homme en ce que cette juridiction ne suffisait pas, de manière structurelle, aux exigences d'impartialité du juge⁴. La problématique était connue. Le Conseil d'Etat luxembourgeois, à l'instar de ses cousins français, néerlandais et belge, avait jusque lors deux missions, une mission consultative pour donner son avis pour tous les projets et propositions de loi, de même que pour l'essentiel des projets de règlement grand-ducal et, dans sa tâche juridictionnelle, il était appelé à toiser le contentieux administratif et fiscal lui dévolu d'après la Constitution et les lois du pays.

Dans l'affaire *Procola*, il s'agissait de la régularité d'un dispositif légal et réglementaire de récente date, pour lequel quatre des cinq membres de la composition du comité du contentieux avaient rendu leur avis en assemblée plénière, dans le cadre de leur fonction consultative. Ils furent ensuite amenés à appliquer ce même dispositif dans le contentieux leur dévolu. C'est précisément cette situation que la Cour européenne des droits de l'homme jugea être structurellement non conforme aux exigences d'un juge impartial.

Il faut souligner que le Conseil d'Etat luxembourgeois ne comptait que 21 membres, dont 11 composaient le comité du contentieux. C'est cette composition qui amena l'institution dans cette situation. Si le nombre des conseillers d'Etat avait été plus important, pareille situation aurait pu être évitée.

La création d'une Cour constitutionnelle

Quoi qu'il en soit, le Grand-Duché de Luxembourg a dû tirer les leçons de l'arrêt *Procola* et décida de ne laisser au Conseil d'Etat que la seule fonction consultative et de créer des juridictions nouvelles en matière administrative – un tribunal administratif de première instance et une Cour administrative, instance d'appel siégeant comme juridiction suprême en dernier ressort⁵. C'est ce processus de création des nouvelles juridictions administratives qui a également déclenché, essentiellement au niveau de la Chambre des

4 Cour EDH, 28 septembre 1995, *Procola c. Luxembourg*, n°14570/89.

5 Loi du 7 novembre 1996 portant organisation des juridictions de l'ordre administratif, Mém. A – n° 79 du 19 novembre 1996 et loi du 21 juin 1999 portant règlement de procédure devant les juridictions administratives, Mém. A – n° 98 du 26 juillet 1999.

Députés, un mouvement vers la mise en place d'une Cour constitutionnelle, dans le contexte de maturation des idées esquissées ci-dessus. Comme le temps pressait pour la mise en place des juridictions administratives, le processus de maturation devait être bouclé rapidement, vu que les deux réformes devaient être mises en place simultanément.

Ceci explique que pour la Cour constitutionnelle le plus petit dénominateur commun fut finalement retenu : cette Cour serait composée uniquement de juges professionnels. Elle ne comprendrait ni des membres de la société civile, ni des anciens mandataires de l'Etat, membres du Gouvernement ou autres, ni des professeurs de faculté – il faut dire que l'Université du Luxembourg n'a été créée comme telle qu'en 2003 et que peu de professeurs en droit habilités à enseigner auprès de l'Université ne revêtaient, à l'époque, la nationalité luxembourgeoise.

La mission de cette Cour constitutionnelle était limitée au strict minimum, c'est-à-dire au contrôle de la conformité d'une loi à la Constitution.

Ce contrôle s'opérait uniquement sur demande d'une juridiction lorsque celle-ci avait besoin de la réponse sur la question de la conformité d'une loi à la Constitution pour rendre son propre jugement ou arrêt⁶.

Le mécanisme retenu a été celui du renvoi préjudiciel par inspiration directe de la procédure ayant cours au niveau européen devant la Cour de justice de l'Union européenne.

Composition de la Cour constitutionnelle

Comme le Constituant s'attendait à ce que, du moins au début, peu d'affaires allaient être soumises par voie préjudicielle à la nouvelle Cour constitutionnelle, il décida de ne pas nommer des juges constitutionnels à plein temps mais de permettre à certains juges, en principe les plus expérimentés, de revêtir la mission de juge constitutionnel à titre complémentaire.

La composition initiale de la Cour

C'est ainsi que s'explique le système mis en place le 12 juillet 1996 par l'article 95ter de la Constitution. Cet article s'énonce comme suit : « (1) *La Cour Constitutionnelle statue, par voie d'arrêt, sur la conformité des lois à la Constitution.* (2) *La Cour Constitutionnelle est saisie, à titre préjudiciel,*

6 Selon l'article 6 de la loi du 27 juillet 1997 portant organisation de la Cour Constitutionnelle, Mém. A – n° 58 du 13 août 1997, « *Lorsqu'une partie soulève une question relative à la conformité d'une loi à la Constitution devant une juridiction de l'ordre judiciaire ou de l'ordre administratif, celle-ci est tenue de saisir la Cour Constitutionnelle.* ».

suivant les modalités à déterminer par la loi, par toute juridiction pour statuer sur la conformité des lois, à l'exception des lois portant approbation de traités, à la Constitution. ».

La Cour constitutionnelle est composée de neuf membres

Au niveau de la composition de la Cour, il fut décidé que le président de la Cour supérieure de justice, regroupant la Cour de cassation et la Cour d'appel, est d'office président de la Cour constitutionnelle⁷. Le président de la Cour administrative, créée le même jour par l'article 95bis de la Constitution⁸, est d'office vice-président de la Cour constitutionnelle. Il n'y a pas de rotation, mais pour chaque affaire le président de la Cour constitutionnelle doit demander au vice-président s'il entend siéger. De la sorte, le vice-président pourrait, s'il l'estimait opportun, siéger dans toutes les affaires.

Par la suite, l'article 95ter de la Constitution désigne encore les deux conseillers à la Cour de cassation comme membres d'office de la Cour constitutionnelle.

Initialement, la Cour de cassation siégeait à cinq membres. Outre le président de la Cour supérieure de Justice, qui était en même temps président de la Cour de cassation, deux conseillers à la Cour de cassation en étaient membres titulaires. Pour chaque composition, des magistrats de la Cour d'appel venaient en complément du quintet de la Cour de cassation.

Les cinq autres membres de la Cour constitutionnelle sont proposés par une assemblée conjointe regroupant la Cour supérieure de Justice (à l'époque une trentaine de membres, aujourd'hui plus d'une quarantaine) et la Cour administrative (composée jadis comme aujourd'hui de cinq membres).

Dès 1997, un équilibre s'est installé qui n'a plus jamais été remis en question depuis lors : parmi les cinq membres, l'assemblée conjointe a désigné quatre membres relevant de l'ordre judiciaire et un membre relevant de l'ordre administratif.

Depuis les débuts de la Cour constitutionnelle, c'est le vice-président de la Cour administrative qui s'est retrouvé en tant que deuxième membre des juridictions de l'ordre administratif au sein de la Cour constitutionnelle. Au niveau de l'ordre judiciaire, successivement les conseillers de la Cour de cassation et des présidents de chambre de la Cour d'appel ont été proposés

7 Art. 3 (5), loi du 27 juillet 1997, *op. cit.*

8 *Ibid.*

par l'assemblée conjointe des deux Cours. Même si théoriquement des magistrats d'autres juridictions pourraient faire partie de la Cour constitutionnelle, cette situation ne s'est jamais trouvée vérifiée à ce jour.

La création de conseillers suppléants

Le modèle mis en place en 1996 ne prévoyait pas de conseillers suppléants. Pendant 20 ans cela ne posait pas de véritable problème. En 2018, toutefois, un blocage s'est produit⁹. Il faut savoir qu'entretemps la Cour de cassation a été renforcée en ce sens que depuis 2018 celle-ci se compose de manière permanente du président de la Cour supérieure de justice et de 4 conseillers à la Cour de cassation qui, en même temps, sont vice-présidents de la Cour supérieure de justice. C'est dans une telle composition qu'en juin 2018, la Cour de cassation a posé une question préjudicielle à la Cour constitutionnelle. Les 5 magistrats qui avaient siégé au niveau de la Cour de cassation étaient en même temps conseillers à la Cour constitutionnelle. Même si la règle ne figure nulle part telle quelle, la Cour constitutionnelle a toujours observé comme ligne de conduite le fait qu'un juge qui a soumis une question à la Cour constitutionnelle et qui, en même temps, est membre de cette Cour, ne peut plus siéger au niveau de celle-ci pour fournir la réponse afférente. En suivant cette ligne, la Cour constitutionnelle n'avait plus que 4 membres disponibles pour siéger dans l'affaire lui soumise par la Cour de cassation.

Or, depuis 1996 la Constitution prévoit que les arrêts de la Cour constitutionnelle sont rendus par une composition de 5 membres. La situation était donc bloquée.

C'est dans cette situation compliquée que la Cour constitutionnelle a dû convaincre les responsables politiques qu'une modification ponctuelle de la Constitution était néanmoins nécessaire afin de créer des postes de conseillers suppléants et de rendre possible l'évacuation de l'affaire soumise par la Cour de cassation.

Finalement la commission des institutions de la Chambre des Députés a su, à la majorité requise, élaborer un projet de modification de l'article 95ter de la Constitution précité.

C'est ainsi que l'article 95ter a connu trois modifications. C'est d'abord une loi du 6 décembre 2019 qui a paré au plus nécessaire¹⁰. Elle a modifié

9 C. Const., 6 juin 2018, n° 138 du registre.

10 Loi du 6 décembre 2019 portant modification de la loi du 27 juillet 1997 portant organisation de la Cour Constitutionnelle, Mém. A – n° 832 du 10 décembre 2019.

l'article 95ter en ce sens que dorénavant la Cour constitutionnelle comporte 7 conseillers suppléants. Même si la Constitution ne l'a pas prévu, l'assemblée conjointe des deux Cours a proposé 5 membres issus de l'ordre judiciaire et 2 membres issus de la Cour administrative. Un nouvel équilibre a de la sorte pu être trouvé.

Les autres réformes introduites en 2019

A titre de saut qualitatif, la Constitution prévoit dorénavant, depuis la loi de 2019 précitée, que lorsque la Cour constitutionnelle estime qu'une affaire a une importance particulière, elle peut décider de siéger non pas dans sa formation usuelle de 5 membres, mais en formation plénière¹¹.

A ce jour deux affaires ont été prises en délibéré en formation plénière¹².

Une autre modification a connu une procédure d'élaboration plus complexe en raison précisément de la technicité du point modifié. Dans l'ancien système, tel que balisé par l'article 95ter de la Constitution et la loi précitée du 27 juillet 1997, les arrêts de la Cour constitutionnelle avaient un effet relatif et valaient entre parties. La Cour constitutionnelle, en déclarant non conforme une disposition de la loi par rapport à la Constitution, n'annulait pas cette disposition non conforme, mais la laissait subsister. Seulement, entre parties cette disposition de la loi ne pouvait plus être appliquée. L'arrêt de la Cour constitutionnelle s'imposait également à toutes les juridictions saisies par la suite de l'affaire, notamment à une instance supérieure à celle qui avait posé la question préjudicielle. Dans la mesure où l'article 6 de la loi du 27 juillet 1997 prévoit qu'une juridiction n'est plus obligée de soumettre une question lorsque celle-ci a déjà été toisée par la Cour constitutionnelle, l'effet relatif des arrêts de celle-ci a été jugé comme devant être élargi en ce que, normalement, cet arrêt serait appliqué et respecté par toutes les juridictions saisies d'une affaire sinon identique, du moins comparable ou similaire.

Un troisième point de réforme a donc été introduit à l'article 95ter de la Constitution par une loi du 15 mai 2020 s'agissant de la question des effets des arrêts de la Cour constitutionnelle¹³.

11 *Ibid.*, Art. 2.

12 Il s'agit d'une affaire en matière d'échange de renseignements sur demande : C. Const., 19 mars 2021, n°146 du registre et d'une affaire portant sur la gestion des édifices et biens du culte catholique : C. Const., 26 mars 2021, n° 160 du registre.

13 Loi du 15 mai 2020 portant révision de l'article 95ter de la Constitution, Mém. A – n° 406 du 15 mai 2020.

En s'inspirant du modèle français, le Constituant a reformulé l'article pertinent comme suit : « (6) *Les dispositions des lois déclarées non conformes à la Constitution par un arrêt de la Cour Constitutionnelle cessent d'avoir un effet juridique le lendemain de la publication de cet arrêt dans les formes prévues pour la loi, à moins que la Cour Constitutionnelle n'ait ordonné un autre délai. La Cour Constitutionnelle détermine les conditions et limites dans lesquelles les effets que la disposition a produits sont susceptibles d'être remis en cause.* ».

Dorénavant le principe est que pour les arrêts rendus depuis l'entrée en vigueur de cette modification, une déclaration de non-conformité prend effet le lendemain de la publication de l'arrêt au journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg, Mémorial A. D'après la loi du 27 juillet 1997, la publication doit intervenir dans le mois du prononcé de l'arrêt.

La disposition invalidée de la loi disparaît donc de l'ordonnancement juridique, à moins que dans son arrêt la Cour constitutionnelle n'ait prévu d'autres modalités. Elle peut laisser subsister la disposition de la loi invalidée en conférant au législateur un délai afin de modifier la loi en question dans le sens de la rendre conforme à la Constitution, compte tenu de l'arrêt intervenu. La Cour constitutionnelle peut aussi différer les effets dans le temps entre parties notamment avec effet rétroactif. L'on peut songer au cas de figure où une juridiction administrative saisit la Cour constitutionnelle dans le cadre d'un recours en annulation et où la question pertinente est celle de savoir si à la date de la prise d'une décision administrative individuelle ou de la mise en place d'un acte réglementaire ayant des effets directs sur la situation d'un administré, la loi appliquée était conforme ou non à la Constitution. Pour des raisons d'effectivité du recours, la Cour constitutionnelle pourrait être amenée à déclarer *erga omnes* telle disposition de la loi invalide pour l'avenir tout en disposant, par exception, qu'entre parties cette invalidation de la loi doit valoir à partir du jour de la prise de la décision sujette au recours au principal.

Depuis l'entrée en vigueur de la modification du mois de mai 2020 et durant toute l'année 2020 la Cour constitutionnelle n'a jamais encore eu l'occasion de prononcer un arrêt prévoyant un effet différé au niveau des effets de celui-ci.

Fonctionnement de la Cour constitutionnelle

Lorsque la Cour constitutionnelle est saisie d'une affaire, le greffier de la Cour notifie la question préjudicielle aux parties au principal. C'est à partir

de cette notification que court un délai d'un mois pour chacune de ces parties lui permettant de déposer un mémoire contenant ses conclusions au greffe de la Cour constitutionnelle. C'est en déposant un mémoire qu'une partie au principal devient également partie devant la Cour constitutionnelle et aura, par la suite, le droit de plaider devant celle-ci à l'audience des plaidoiries. Si le premier tour de prise de mémoires se fait durant le mois de la notification de la question préjudicielle, c'est le dépôt des mémoires respectifs qui fait courir, dans le chef des autres parties, un nouveau délai d'un mois pour prendre utilement position à travers un itératif mémoire. Ce deuxième tour de mémoires étant révolu, l'affaire se trouve instruite. Ces délais peuvent se trouver de fait allongés, étant donné que devant la Cour constitutionnelle vaut la règle que les délais d'instruction se trouvent suspendus pendant la période du 16 juillet au 15 septembre de chaque année qui correspond à la période de service réduit devant les juridictions au Grand-Duché de Luxembourg¹⁴.

Une fois les délais de procédure révolus, l'affaire doit être fixée pour plaidoiries endéans le mois de l'expiration du dernier délai d'instruction. Le président de la Cour désigne la composition et nomme un des membres de la Cour rapporteur de l'affaire. Tous les membres de la Cour constitutionnelle disposent de tous les mémoires déposés et peuvent de la sorte préparer l'audience des plaidoiries. Le conseiller rapporteur résume les éléments essentiels de l'affaire dans un rapport écrit qu'il soumet à ses collègues et qui, en principe, sera lu à l'audience des plaidoiries par ledit rapporteur.

En pratique, les 5 ou 9 membres de la composition se réunissent avant l'audience des plaidoiries pour dégager d'éventuelles questions à poser à l'audience. Cette réunion n'est pas obligatoire, mais permet souvent de baliser des questions essentielles qui se posent et de préparer utilement le délibéré.

De manière générale, les plaidoiries devant la Cour constitutionnelle sont plutôt succinctes et la plupart des mandataires renvoient à leurs écrits sauf, quelques fois, à ajouter quelques explications sinon à accentuer certains points de leur argumentaire qui leur paraissent particulièrement importants.

Durant la pandémie, s'agissant d'une procédure écrite, la loi a conféré également à la Cour constitutionnelle la possibilité de prendre l'affaire en délibéré sans plaidoiries ni autres formalités à condition que tous les mandataires marquent leur accord afférent¹⁵. C'est ainsi qu'au deuxième

14 Art. 10, Loi du 27 juillet 1997, *op. cit.*

15 Voy. par exemple le règlement grand-ducal du 25 mars 2020 portant suspension des délais en matière juridictionnelle et adaptation temporaire de certaines autres modalités procédurales, Mém. A – n° 185 du 25 mars 2020.

semestre de l'année 2020, la plupart des affaires ont pu être prises en délibéré sans autres formalités. Cette mesure est exceptionnelle et valait dans un premier stade jusqu'au 31 décembre 2020. Elle a été reconduite par une loi spéciale, compte tenu de la persistance de l'état de pandémie, jusqu'au 15 septembre 2021¹⁶.

En pratique, après l'audience des plaidoiries, les membres de la composition essaient, à travers un premier délibéré, de dégager les premiers éléments de la solution. Parfois, il est même possible d'indiquer au magistrat rapporteur les différentes étapes du raisonnement à retenir. L'idée est que le magistrat rapporteur puisse commencer le plus tôt possible avec la rédaction utile de son arrêt, étant donné que la loi prévoit que le prononcé de l'arrêt doit être fixé à l'audience des plaidoiries et ne peut pas être placé plus de deux mois à partir de celle-ci¹⁷.

Normalement, la Cour constitutionnelle, par prudence, fixe le prononcé au vendredi de la huitième semaine suivant la date des plaidoiries. En effet, normalement, la Cour constitutionnelle tient audience les vendredis après-midi. Implicitement il est toutefois entendu que si l'arrêt est prêt plus tôt, la Cour constitutionnelle, après en avoir averti les parties, peut prononcer à une audience antérieure. Cette pratique s'est vérifiée à maintes reprises.

L'arrêt rendu en audience publique est notifié aux parties par la voie du greffe et publié au journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg, Mémorial A, dans le mois de son prononcé¹⁸.

En général et depuis longue date, l'arrêt est anonymisé de telle sorte que les noms et prénoms des parties personnes physiques et les coordonnées des personnes morales se trouvent anonymisés lors de la publication.

Ce sont donc uniquement des juridictions, des deux ordres, qui peuvent soumettre à la Cour constitutionnelle des questions préjudicielles de conformité de dispositions de la loi par rapport à la Constitution.

La Cour constitutionnelle ne peut en aucun cas se saisir d'office ni être directement saisie par une personne physique ou une personne morale.

16 Voy. notamment Loi du 19 décembre 2020 portant adaptation temporaire de certaines modalités procédurales en matière civile et commerciale, Mém. A – n° 1056 du 22 décembre 2020.

17 Art. 13, Loi du 27 juillet 1997, *op. cit.*

18 Art. 14, Loi du 27 juillet 1997, *op. cit.*

Le contentieux de la Cour constitutionnelle

Le nombre d'affaires lui soumises dépend uniquement des initiatives prises par les juridictions, Sachant cela, il convient de mentionner que ce nombre n'est pas énorme. Depuis la création de la Cour constitutionnelle à ce jour, le 2 avril 2021, exactement 166 affaires lui ont été soumises. La moyenne par année est de moins de huit affaires.

La première affaire a été soumise à la Cour constitutionnelle en novembre 1997 par la première chambre du tribunal administratif et l'arrêt afférent (n° 0001 du registre) a été rendu le 6 mars 1998. Il s'agit d'un arrêt de principe en matière de pouvoir réglementaire du Grand-Duc.

Grosso modo, la moitié des renvois préjudiciels provient des juridictions de l'ordre administratif tandis que l'autre moitié provient de celles de l'ordre judiciaire. Il faut toutefois savoir que l'ordre judiciaire compte dix fois plus de magistrats que l'ordre administratif. Une raison patente de cette situation réside dans le fait que le juge administratif est amené à appliquer beaucoup de textes législatifs de facture récente, non encore véritablement balisés, tandis que le juge judiciaire peut tabler, notamment en matière civile ou en matière pénale, sur des dispositions rodées dont le contenu n'a pas changé depuis 200 ans encore que ce fait ne soit pas toujours une garantie de non-saisine de la Cour constitutionnelle.

La Cour constitutionnelle a en effet une lecture évolutive du texte à la fois de la Constitution, mais aussi des lois et opère en principe de manière substantielle plutôt que de manière formelle.

Une fois la Cour constitutionnelle a été amenée à soumettre une question préjudicielle à la Cour de justice de l'Union européenne dans une affaire de quotas d'émission (Protocole de Kyoto) dans laquelle, sur renvoi du tribunal administratif, elle estima que la question de la conformité de la loi visée par le renvoi préjudiciel au droit européen était préalable et conditionnait celle de la conformité de la même loi à une disposition de la Constitution¹⁹. Au lieu de renvoyer l'affaire au juge de renvoi pour que celui-ci fasse le renvoi préjudiciel à la CJUE, la Cour a directement saisi le juge européen et, sur arrêt de la CJUE²⁰, a su vider sans tarder et en connaissance de cause, le droit national ayant été jugé conforme au droit européen, la question de conformité à la Constitution (affaire n° 119).

19 C. Const., 19 juin 2015, n° 119 du registre.

20 CJUE, 8 mars 2017, *ArcelorMittal Rodange et Schifflange SA v État du Grand-duché de Luxembourg*, C-321/15, ECLI:EU:C:2017:179.

Plus de la moitié des affaires tournent autour de l'application du principe d'égalité devant la loi consacré par deux dispositions de la Constitution²¹. L'article 10bis énonce que les Luxembourgeois sont égaux devant la loi et l'article 111 étend cette protection à toutes personnes résidant sur le territoire ou ayant un lien vérifié par rapport au Luxembourg sauf les exceptions prévues par la loi.

A plusieurs reprises, à ce jour, la Cour constitutionnelle a été amenée à consacrer des principes généraux de nature constitutionnelle, encore que ceux-ci ne sont pas énoncés tels quels au niveau de la loi fondamentale²².

C'est d'abord dans un arrêt du 1er octobre 2010 (n° 00057 du registre) que la Cour constitutionnelle a été amenée à consacrer le principe de la séparation des pouvoirs en tant que principe de nature constitutionnelle en décidant que ce principe, même non énoncé tel quel au niveau de la Constitution, était cependant inhérent à l'article 51, paragraphe 1er, de la Constitution prévoyant que le Grand-Duché de Luxembourg est placé sous le régime de la démocratie parlementaire et à la structure même de la loi fondamentale comportant la mise en place des trois pouvoirs législatif, exécutif et judiciaire avec leurs compétence et champs de contrôle respectifs²³.

Par un premier arrêt du 28 mai 2019 (n° 00146 du registre)²⁴, la Cour constitutionnelle a consacré le principe de l'Etat de droit en tant que principe fondamental à valeur constitutionnelle en ce que celui-ci est inhérent à la fois à l'article 1er de la Constitution prévoyant que le Luxembourg est un Etat démocratique et à son article 51, paragraphe 1er, précité, plaçant le pays sous le régime de la démocratie parlementaire. Compte tenu de la question posée – il s'agissait d'une question d'accès au juge en matière d'échange de renseignements sur demande en matière fiscale – la Cour a également consacré, de manière dérivée, comme étant des principes généraux à valeur constitutionnelle celui de l'accès au juge et celui du recours effectif.

21 Sur l'application de ce principe devant la Cour, voy. P. KINSCH, « L'égalité devant la loi » in *La jurisprudence de la Cour Constitutionnelle du Luxembourg 1997-2007*, Ed. J. GERKRATH, Pasicrisie luxembourgeoise, 2018.

22 Pour la consécration de la valeur constitutionnelle des principes de sécurité juridique et de confiance légitime, voy. : C. Const., 22 janvier 2021, n° 152 du registre. Quant à la consécration du principe de proportionnalité comme ayant valeur constitutionnelle, voy. : C. Const., 19 mars 2021, n°146 du registre.

23 C. Const., 1 octobre 2010, n° 57 du registre.

24 C. Const., 28 mai 2019, n° 146 du registre.

Par un second arrêt (*final*) du 19 mars 2021²⁵ portant sur l'affaire susmentionnée, la Cour constitutionnelle a reconnu au principe de proportionnalité valeur constitutionnelle à la suite de l'arrêt rendu en formation plénière du 22 janvier 2021 (n° 00152 du registre).

Dans un arrêt du 22 janvier 2021 (n° 00152 du registre), le premier rendu en formation plénière, la Cour constitutionnelle a reconnu la valeur constitutionnelle de divers principes généraux du droit dans une affaire de rétroactivité économique en matière de fiscalité de l'épargne. La Cour a ainsi dit pour droit que : « *Le principe de sécurité juridique, et ses expressions, tels les principes de confiance légitime et de non-rétroactivité des lois, font partie, par conséquent, des principes inhérents à tout système juridique basé sur le respect du droit. Dès lors que toute règle de droit doit non seulement être suffisamment claire et accessible, mais également prévisible, la Cour constitutionnelle considère que lesdits principes sont également à rattacher au principe fondamental de l'État de droit, ce dernier devant agir selon les règles de droit, de sorte à renforcer la protection juridictionnelle de tout individu.* ».²⁶

Plus récemment, la Cour constitutionnelle a rendu son deuxième arrêt en formation plénière autour de la gestion des édifices religieux et autres biens relevant du culte catholique à l'issue d'une réforme importante intervenue en 2018²⁷. Dans ce contexte, il convient de noter qu'en 2015, une Convention a été signée entre l'Etat et le culte catholique afin de confier l'administration des biens du culte catholique à un fonds public nouvellement institué. Le fonds en question se voyait également transférer les avoirs actifs et passifs des fabriques d'églises. Enfin, en plus de prévoir la disparition des fabriques d'églises, la Convention susmentionnée interdisait le financement communal des cultes.

Dans ce contexte, la Cour constitutionnelle a été saisie de cinq questions préjudicielles par le juge de paix de Luxembourg, siégeant en matière de bail à loyer, quant à la conformité de cette nouvelle organisation au regard de diverses dispositions constitutionnelles, dont l'article 16, portant sur la protection du droit de propriété ou encore l'article 22 de la Constitution prévoyant, dans certains cas, la soumission à la Chambre des Députés de conventions conclues entre les cultes et l'Etat.

25 C. Const., 19 mars 2021, n°146 du registre.

26 C. Const., 22 janvier 2021, n° 152 du registre.

27 C. Const., 26 mars 2021, n° 160 du registre.

Dans son arrêt du 26 mars 2021 (n° 00160 du registre), la Cour constitutionnelle a rappelé que, pour l'essentiel, les différentes questions de conformité soulevées par le juge de renvoi par rapport à la Constitution ne se posaient pas dès lors qu'il n'appartenait pas à la Cour constitutionnelle de se prononcer sur la conformité de la Convention précitée à la Constitution, ses attributions étant expressément limitées au contrôle de la conformité de la loi à la Constitution.

Travaux universitaires portant sur la Cour constitutionnelle

A l'occasion de son dixième, puis de son vingtième anniversaire, la Cour constitutionnelle a organisé, ensemble avec l'Université de Luxembourg, sous la direction du professeur Jörg Gerkrath, des journées d'études lors desquelles la jurisprudence et le fonctionnement de la Cour durant la décennie révolue ont été analysés par différents intervenants dont l'activité touche directement à celle de la Cour. A chaque fois les comptes rendus de ces journées d'étude ont été publiés ensemble avec les arrêts rendus durant la décennie sous analyse. Ces ouvrages peuvent être retrouvés sous les références suivantes :

- Les 20 ans de la Cour Constitutionnelle : trop jeune pour mourir ?
Ed. J. GERKRATH, Pasicrisie Luxembourgeoise, 2018 ;
- La refonte de la constitution luxembourgeoise en débat, Ed. J. GERKRATH, Pasicrisie Luxembourgeoise, Larcier 2010 ; et
- La jurisprudence de la Cour Constitutionnelle du Luxembourg 1997-2007,
Ed. J. GERKRATH, Pasicrisie luxembourgeoise, 2008.

De premières réflexions ont déjà été menées sur une éventuelle journée d'études à l'occasion du 25ème anniversaire du fonctionnement de la Cour constitutionnelle. Pareille manifestation sera évidemment conditionnée également par la non-persistance de l'état de pandémie actuellement en cours.